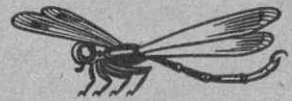

X. zvezek. * * *

* * * * * IV. letnik.

Urejuje:

Ivanka Anžič.

SLOVENKA

* * * * * Glasilo

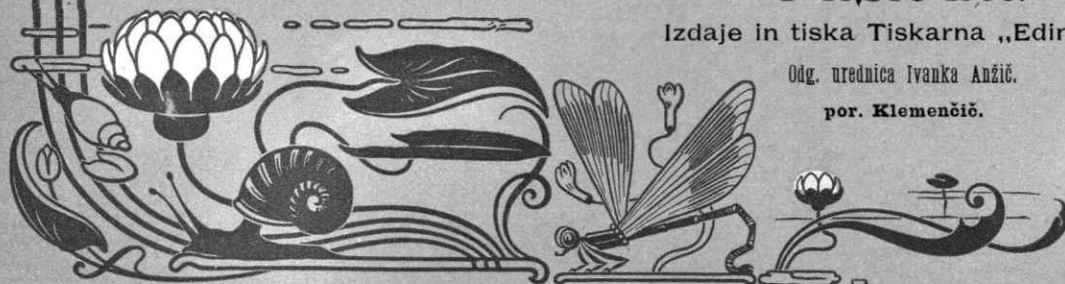
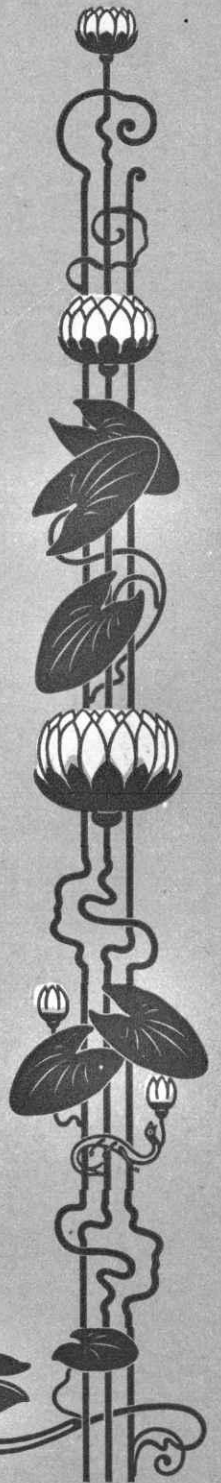
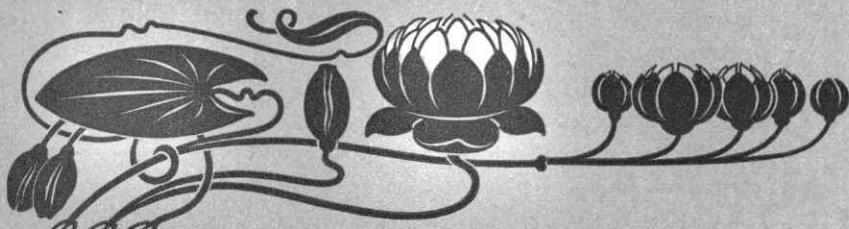
slovenskega ženstva.

V TRSTU 1900.

Izdaje in tiska Tiskarna „Edinost“.

Odg. urednica Ivanka Anžič.

por. Klemenčič.

Vsebina X. zvezka.

Kristina: „ Sen “, pesem	stran 219
Bogomila: „ Vele rože “, pesem	„ 219
Ivan Cankar: „ Umirajoči ljudje “	„ 220
Kristina: „ Kako je bilo? “, pesem	„ 221
Bonifacij: „ Svak in svakinja “, konec	„ 221
Kristina: „ A . . . ! “, pesem	„ 223
Ivan Cankar: „ Rdeča lisa “	„ 223
Fidelia: „ Vzgoja v sirotiščih “	„ 224
Ivan Prijatelj: „ Tip slovanskega skitalca v ruski poeziji “	„ 228
Zofka Kveder: „ Kaj hočemo? “	„ 232
Zofka Kveder: „ Študentke “, nadaljevanje	„ 235
„ Listek “, Književnost in umetnost	„ 239
„ Razno	„ 241
Slika: Wodzinski I. : „Sen mladosti“	

Óglasi.

Oglasi se računajo po vrstah v petitu in sicer za enkratno objavo po 16 stot., za 6 kratno 12 stot. in za 12 kratno po 8 stot. za vsako vrsto, ali dotični prostor. Naročila na oglase sprejema uprava „Slovenke“ v Trstu (Via Molino piccolo št. 3). ▼▼▼▼▼▼▼▼

„Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v tiskarni „Edinost“ v Trstu
15. dne vsakega meseca.

Naročnina znaša 6 kron za vse leto, za pol in četrť leta razmerno. — Rokopisi naj se pošiljajo ured. Ivanki Klemenčič Trst, ulica Carintia št. 12. naročnina pa upravništvu, ulica Molin piccolo št. 3. II. nad.

„Edinost“

Glasilo političnega društva „Edinost“
za Primorsko.

Izhaja enkrat na dan, razun nedelj in praznikov ob 6. uri zvečer.

Naročnina znaša: Za celo leto 24 kron, za pol leta 12 kron; za četrť leta 6 kron; za en mesec 2 kroni.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Po tobakarnah v Trstu se prodajejo posamezne številke po 6 stotink (3 nvč.); izven Trsta pa po 8 stotink (4 nvč.)

SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva.

Št. 10.

V Trstu, dne 15. oktobra 1900.

Letnik IV.

S e n.

Prišla je k meni bela smrt
in rekla: Pojdi z manoj!
»Ne branim se te, bela smrt,
a zdaj ne grem še s taboj.

Čuj, tam kjer temni les šumi,
moj ljubec name čaka;
že dolge dneve in noči,
po njem mi duša plaka.

Samo za hipe pustí me,
da v ljubi zrem očesi,
da on za hipe na srce
me stisne še k slovesi.

Potem, potem pa mi podaj
koščeno roko, velo,
in z manoj urno odveslaj
med mrtvecev krdelo!«

In sredi gozdne tam noči
smrt name je čakala,
nje bala nisem se moči,
pri ljubcu sem ostala.

In gledala je bela smrt,
kako sva se ljubila,
odšla, odšla je bela smrt,
v snu lepem me pustila...

Kristina.

Vele rože.

Tebi, kakor meni
bo pomlad odcvela —
ko obema bode
vrba zelenela...

Tebi, kakor meni
bodo na gomili

limbare in rože —
znanci posadili.

In na grobu mojem
trnje bo razevelo...
skrbno varovalo
lilijo bo belo...

Bogomila.

Umirajoči ljudje.

Spisal Ivan Cankar.

V neki kavarni sem se bil seznanil svoj čas z debelim rdečim človekom, ki ni imel na prvi hip nič posebnega ne na obrazu ne v besedah. Govoril je glasno in veselo, njegove geste so bile velike, majestetične. Ali kadar je vstal ter se odpravljaj, je pogledal krog sebe s prikrito, boječo radovednostjo, kot da bi se hotel prepričati, če ne misli nihče kaj sumljivega o njem. Pozneje sem zapazil, da se je ozrl časih hipoma z istim ostrim, vprašujočim pogledom sredi suhoparnega razgovora, ne da bi se vsled tega njegov glas spremenil ali da bi se pokazalo kaj nenavadnega na črtah njegovega obraza... Nosil je seboj neprijetno tajnost in bil je v velikih skrbah, da bi ljudje ne zvedeli zanjo. Ta skrivnost mu je ležala z neprijetno težo na dnu srca; pozabiti ni mogel nanjo v nobenem trenutku; čez vsako veselo uro mu je razgrnila svoje mračne sence. Drugače je bil pošten in dostojen človek; živel je tisto enostavno, dolgočasno življenje, kakor ga živi večina ljudi.

Govorila sva nekoč zelo živahno; ozrl sem se slučajno skozi okno in takrat je prišla mimo jako lepa ženska. Postava vitka, visoka; pod bujnimi, rdečimi lasmi čisto bel, nenavadno fin obraz... Tudi on jo je videl in njegove oči so postale nemirne in plašne. Nisva še dokončala prejšnjega razgovora; on je bil postal sredi stavka in ni nadaljeval. Gledal je na cesto, a poznalo se mu je, da ga je ovladala težka misel. Naposled se okrene nenadno k meni.

»To je žalostno, glejte... žalostno je samotariti, če je človek mlad... Meni je tako usojeno...«

Pogledam ga začuden.

»Prosim Vas... samotariti vam je usojeno?«

Zamahnil je z desnico, ne da bi odgovoril, in kmalu nato je vstal ter odhajal. Ali ko se je ozrl na pragu še enkrat proti meni, je bil njegov obraz tako prepaden, poln strahu in žalosti, da me je zazeblo do nohtov.

Nisem ga videl odtlej nikoli več; a pozneje so mi povedali, da je umrl...

Ko so mi povedali, da je umrl ta človek, se je odprlo nekaj strašnega pred mojimi očmi. Takrat sem spoznal, kakšno skrivnost je nosil v svojem srcu.

In od tistega trenutka sem jih iskal po cestah, hodil sem za njimi, zalezoval sem jih po kavarnah in gostilnah. Vsi so imeli nekaj enakega v svoji zunanosti: tista neprijetna tajnost je vplivala nanje z veliko težo in v njihovih pogledih, besedah in kretnjah se je kazal poseben strah. Pogledi plašni, nemirni, kretnje neodločne... V prvih časih niso bili zame drugega kot interesanten predmet študiranja in raziskavanja. Celó neko radost sem čutil v občevanju s temi

ljudmi; njihova bojazen me je ščegetala. A kar se mi je zdelo tedaj posebno čudno: sočutja nisem čutil najmanjšega...

Spoznal sem namreč ljudi, ki so obsojeni na smrt. Ni prijetno, če je človek na smrt obsojen. Živi lahko dolga leta, ali kakšno življenje je to! Nima prihodnosti pred sabo, na smrt je obsojen; tudi nima veselja na svetu, zakaj obsojen je na smrt, kaj mu bo veselje? Drugi živé, prihodnost pred sabo, smrti nikjer; to je življenje! Ali drugače je, če je človeku usojeno od prvega dne... Roka seže po kozarcu, ali omahne: »Saj si itak obsojen na smrt!« —

In sram jih je, da so obsojeni. Tako vrvi življenje po cestah in se smeje iz oči in vrè iz besed in zvoni in prepeva pod vsem širokim nebom. Ljudje, obsojeni na smrt, se plazijo ob zidu in gledajo strahom izpod čela in se sramujejo. Čutijo namreč, da nimajo ničesar opraviti na svetu, da je njih življenje samo pustó pričakovanje in da so drugim ljudem v nadlego in pohujšanje.

Površén človek bi mislil, da živé, kakor živé drugi, zakaj navadno skrivajo svojo skrivnost zelo rafinirano, z veliko skrbjo. Življenje jih nosi kakor nosi veter košček papirja, kakor nosi potok vèlo listje. Ženó jih valovi, in zato se vidi na prvi pogled, kot da bi dihalí, da bi se premikali. Njih zunanji položaj ni čisto nič drugačen, kakor položaj srečnih ljudi. Nekateri izmed njih so celó uradniki, profesorji, dvorni svetniki. Življenje jih je prineslo na čudna mesta, ki nikakor niso bila ustvarjena zanje. Vsi stanovi so jih polni.

In poznajo se med seboj...

Kadar spozna človek, da je zaznamovan, tedaj išče tovarišev v svojo tolažbo. Ne da bi občeval z njimi; sploh ne občujejo med sabo, sramujejo se drug drugega. Človek, ki čuti, da je pomilovanja vreden, ne občuje rad z ljudmi, ki so vredni pomilovanja kakor on; hodi po cestah z visokimi ponosnimi ljudmi, da pade žarek imenitnosti tudi na njegovo zakrpano suknjo. Ali obsojencu je sladko, da so obsojeni tudi drugi. Pohaja po cestah, po kavarnah in po gostilnah in zelo ga veseli, kadar zapazi tisto potezo na obrazu, tisto bojazen v očeh, tisto neodločnost v vedenju. Pogledata se ter se nasmehljata in pomežikneta nalahko z očesom. Ne govorita besede, in če sta sedela za isto mizo, ne da bi se bila spoznala v prvem trenutku, tedaj se preselita.

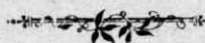
Natanko sem jih spoznal, odkril sem vse njihove skrivnosti. Četudi ne storé nikomur nič žalega in je celo nekaj žalostnega v njihovi usodi, vendar se mi njihovo vedenje ne zdi pošteno. Lažejo molčé, varajo

druge ljudi, ki so poklicani, da žive in uživajo. Ne-potrebni so in vsaka usta zraka, ki ga dihajo, so ukradena.

Premišljeval sem o teh stvareh in ves otožen sem se sprehajal po tistih dolgih, ozkih ulicah v umazanem predmestju, kjer hodi največ umirajočih ljudi. Takrat se me dotakne roka, širok obraz siv-

kaste barve se skloni k meni, debela ustna se nasmehljajo. Potrka me po rani, pomežikne ter gre dalje po svoji poti...

Od temena do nog me je spreletelo; oprl sem se ob zid, kajti zazibalo se mi je pred očmi... Od tedaj me pozdravljajo moji tovariši in tudi jaz jih pozdravljam.

Kako je bilo?

In zopet si ti gospodek moj,
in jaz sem spet tvoja ženka,
kot nekdanj ljubo nagovarjaš me:
»Ti moja, moja Alenka!

Kako, kako je bilo, povej,
odkar sva se midva ločila,
odkar si žejne duše, srca
s poljubi nisva pojila?«

»Cvetel je tam zunaj ves širni svet
in ptičice v gozdu so pele,
a pesemce moje umolknilo so
in rože so moje zvenele.

Skrbeli so očka in mamka za me,
in modri zdravnik me je karal,
da bolna na srčku sem, mi je dejal
z glavo pa sumljivo je majal...

Ljudje se zdaj čudijo — pravijo,
da čvrsta sem zopet mladenka,
a katero zdravilo pomagalo je,
to vem le jaz, tvoja Alenka««.

Kristina.

Svak in svakinja.

(Konec.)

* * *

Ana je bila krepka kmetica, mlada, rudečelična, vitka. Njen obraz ni imel sicer nobene finejše poteze, a grd ni bil. Celo nekaj plemenitega je bilo v teh zvedavih plavih očeh. Hudobna in pokvarjena ni bila. V vedni družbi z naravo, s katero je takorekoč vzrastla v eno celoto, ni imela časa misliti na hudobije, ki mučijo duše mestnih lahkoživcev. Kajetan jo je z veseljem opazoval, ko je drugi dan po pogrebu tako mirno in premišljeno urejevala gospodarstvo, in prvič v življenju mu je bilo žal, da je poznal tisto lepo, blago deklico tam v mestu.

Da ni nje, vedel bi, kaj mu je storiti. Saj bratovi siroti potrebujeta očeta. Očeta! Ah, očeta bi jima ne mogel nadomestiti; le dober skrbnik bi jima mogel biti, nič več...

In vendar, če bi ju ljubil z vso nežnostjo, če bi skrbel za mladi cvetki, kakor more le skrbeti oče, če bi jima pokladal v mali srci kali lepote in dobrote

— saj bi ga morala tudi njedva malo, vsaj prav malo ljubiti. Bil bi zadovoljen.

In ohranil bi jima lepo domačijo, ki potrebuje o teh težkih gospodarskih razmerah dobrega gospodarja.

Sram ga je bilo takih razmišljanj. Vest ga je pekla, ker je v mislih izdal svojo Avrelijo. Hitel je v gozd, da si prežene v senci širokega bukovja pekočo bolečino v prsih.

Za škednjem jo je zavil na levo stran. Le malo korakov je hodil po gladki pešpoti med rosnato nizko travo. Prišel je do mosta.

Tu je potok, ob potoku proti dolini pa visok jez, da ob deževju voda ne preplavi senožeti in travnikov. Danes je potok prazen. Potok brez vode...

Malo je pomišljal. Zdelo se mu je, da je tudi on nekaka taka suha struga: posoda brez vsebine. Časih pač mu rosi nebo v to strugo oživljajočih kapljic; pesek na dnu se tedaj pokrije z gibčnimi valčki, po-točnice ob obali trepetajo veselja in z grmovja priletajo

ptice pevke, gasit si žeje v hladni čisti vodi, ki raste in raste... Da le ne prestopi ozkih mej, da ne prodre tenkega jeza! — A potem pripeka zopet vsakdanje solnce, voda je odtekla, zemlja jo je popila — in tu leži zopet prazna pusta struga, blatna, zoprna..

V ta potok treba napeljati vse vode iz temnega gozda. Nепrestano naj poteka po tej strugi čista sveža tekočina... Življenju treba dati za vedno vsebine, smotra, smisla... In spomnil se je Avrelije. Oh, kako ga je zopet zbolelo! Pa ona je lepa, mlada, premožna, zdrava: pozabila ga bo, našla bo vrednejšega druga v življenju. A njega potrebujejo tukaj. Četiri drobne ročice se vzdigujejo očetu nasproti...

Na tem jezcu je nekdanj, davno davno, nabiral jagode — oj, kako slastne so bile! Kaj je le bilo, da jih ni vseh sam pozobal, da jih je nesel mladi materi. Ves vroč sreče jih je nesel njej. Kako se mu je nasmehnila! Malo jih je poskusila, ostale pa odklonila, češ: Le ti jih! A on jih ni hotel; morala jih je vzeti mati.

Če bi njega ta mala otroka presenetila kdaj s takim neznatnim darom narave, kako srečen bi bil!

* * *

Po prvem koraku — trdnem sklepu — je šlo vse najbolje. Avreliji je pisal hladno pismo, da mora stati dalj časa doma, da uredi bratovo gospodarstvo. Odgovorila mu je z dolgim strastnim pismom, polnim ljubečega očitanja, zakaj jo tako dolgo pušča samo. Kip bi se razjokal nad toliko ljubeznijo: Kajetanovo srce je ostalo mrzlo. Vedno jasneje je spoznaval, da nikdar ni ljubil nežne deklice, da sploh nobenega živega bitja ne ljubi — samo mrtvo naravo in mladostne spomine... Vedno bolj je uvideval, da je navaden sebičnež brez vsakega globočjega čutstva — navaden lopov. S to svojo lastnostjo je nekako opravičeval svoje postopanje proti nevesti. Nevreden soprog bi ji bil!

Čudil se je samemu sebi, da je tako odločno vstrajal pri storjenem sklepu, a da na drugi strani ni našel poguma, da bi Avrelij jasno razkril svoje namene. Zopet dokaz več, da je lopov! Lopovi so strahopetni!

Avrelija pa je pisala in brzojavila, sedaj proseče, sedaj grozeče. Še le, ko mu je naznanila, da pride ponj, ji je odgovoril, da bratovi siroti — potrebujeta očeta... Sedaj še le je razumela! Zakaj vendar ni hotela razumeti prej! Zakaj se je morala tako ponižati pred nesramnim breznačajnejšem! Takega človeka prositi! Pred takim umazancem beračiti za ljubezen!

Tako jo je tolažila mati. Avrelija pa je tiho trpela. Nekaj se je porušilo v njej: uzor je padel, in ruševine so ji ranile dušo in telo. Vlegla je in — ni več vstala.

Kajetanu se je odvalila teža z duše. Tolažil se je, da itak ni bila nikdar zdrava... Pozabil bi jo do-

cela, ko bi ga v tajnih nočeh ne strašila nje bela podoba: dolga, bela senca je stala pred njim, ko je zatisnil oči — in sklonila se je nad njim, ovila se krog njega, nekaj mu je stisnilo srce, stara stenska je glasno črknila. Prestrašen se je vzbudil. Kaj je bilo? Nič.

Čez dva dni pa je čital v novinah, da je umrla Avrelija N. Spomnil se je prikazni po noči in dejal: Babjeverstvo!

* * *

Kajetan je bil prost — pred svetom —, sva-kinja tudi. In snubil jo je. Spomladi sta se vzela.

Novi gospodar je bil praktičen mož. Nihče v vasi ni imel toliko in tako lepe živine. Vsaki prostorček je izrabil: ali je zasadil drevo ali pa vinsko trto. Na travnikih je dal izkopati globoke jarke, da je odtekala preobilna vlaga. Gozd je izčistil, poslopja popravil, kjer je trebalo. Bil je vzoren kmetovalec. Prihodnje leto so ga volili za župana. Njegova slava je rastla, in rastle je njegovo imetje.

Otroka sta postajala večja in večja. Oba sta že obiskovala šolo. Lastnih otrok ni imel. Ne mogel bi reči, da ga je to preveč bolelo. Še nekako ljubo mu je bilo, da ga ni vezala tesnejša vez na ženo, katere ni ljubil. V njem je zamrla duša in vsaka želja po sreči. Le kadar je hodil po vrhah domačih goric ter se slučajno ozrl proti zapadu, tjekaj proti znanemu mestu, ga je nekaj streslo, in v stran se je obrnil...

* * *

Bilo je po dolgih letih, polnih trudnih skrbi in napornega dela. Na Kajetanovem domu so imeli zopet gostijo. Micika se je možila. Sosedovega je vzela.

Za mizo so sedeli nevesta in ženin, oče Kajetan mati, in brat nevestin, dr. Fran K. s svojo soprogo iz bližnjega mesta, sivolasi župnik, veseli rudečelični kaplan, učitelj, cerkovnik, sosedi in sosede in godci.

Župnik je vstal in v resnih besedah napil novoporočencema, potem pa slavil očeta Kajetana, uglednega župana, ki je tako lepo vzgojil — tuja otroka, da sta danes oba preskrbljena s časnim blagom, a da hranita v sebi tudi duševne zaklade, čutstva poštenosti in ljubezni do Boga in domovine. Rekel je, da jima je vzor-mož dal najboljši svoj del, ko ju je vzgojil v tako krepostna uda človeške družbe.

Vse je bilo navdušeno. Vsi so privoščili spoštovanemu županu, ki bi lahko bil gospod, a je postal kmet, da bi skrbel za siroti svojega brata, tako čast. Živio-klici niso hoteli ponehati.

Župan pa je sedel mirno v svojem kotu, kakor da bi ga vse to ne brigalo. Očividno neljubo mu je bilo, da je moral trkati s svojimi čestilci. Župnik je prišel med prvimi k njemu ter mu segel v roko. Župan se mu je nagnil k ušesu ter dejal polglasno:

— Hvala za proslavljanje. Nisem ga zaslužil. Vkljub vsemu, kar ste dejali, sem bil največji lopov na svetu...

Župnik ga je začudeno pogledal. Župan pa se je opravičil, naj mu ne zamerijo gostje, če jih mora za trenotek zapustiti.

— Saj veste, da sem strasten lovec. Baš nocoj je noč kakor vstvarjena za jarebičji lov. Prepričan sem, da prinesem bogat plen.

Nihče se ni upal ugovarjati.

Župan je vzel puško in odšel.

* * *

To je bila žalost v županovi hiši. Obhajali so gostovanje in sedmine ob enem. Župan je bil v temni noči padel, puška se mu je sprožila in ustrelil se je baš v glavo...

Vsi so obžalovali vrlega moža, le stari župnik je majal z glavo in delal nekake sitnosti glede pogreba... Dr. Fran je končno stvar poravnal, da niso župana pokopali v kotu, kjer počivajo — samomorilci.

Skiciral: Bonifacij.

A.....!

Čez goro zeleno
meglice svetle,
čez polje razcveto
so ptičke drobne
priplule do mojega polkenca,
zletele do mojega okenca
in klicale so:
Odpri, odpri,
poslušaj, poslušaj nas, dekle ti!
Njegova ljubezen se vrača nazaj
in ž njo je ves božji nebeški raj,

ah, v bisere je odeta
in bliža se krasna — sveta!

Na vrtu mojem tulipan
obrisal si je solze...
vse rože moje ljubljene
so vzdigale glave...
Vračala se je ljubezen tvoja,
naproti ji hitela je ljubezen moja,
pred njenim božanstvom klečala sem...
jo v srce globoko zaprla sem...

Kristina.

Rdeča lisa.

Spisal: Ivan Cankar.

Kakor sem rekel: ona je stala pred ogledalom, nagnila svoj obraz nižje k gladkemu steklu ter okrenila glavo na levo, da bi videla, če je še ostala na njenem vratu tista velika rdeča lisa od mojega zadnjega poljuba. V tem trenotku sem se ji zastudil.

* * *

Nisem je videl prej dolgo časa, celo dolgo leto in dalj. Tudi je nisem dotlej nikoli poljubil, ne na ustnice in niti na roko. Nato sem hodil po svetu brez cilja; nosil me je veter, koder se mu je zdelo. In v tem čudnem življenju, ki je že daleč za mano, se je oskrunilo in omazalo skoro vse, kar sem imel lepega v svojem srcu. Kolikor bolj je bilo vse oskrunjeno in omazano, tem čistejša je bila ona v mojih sanjah. Kadar sem se spominjal nanjo, sem se smehljaval kakor otrok. Spominjal sem se nanjo, kadar je bil lep večer in sem hodil sam po predmestnih

ulicah; in takrat, kadar od samih čudovitih sanj nisem mogel zaspati do jutra. Takrat sem se spominjal nanjo in takrat bi pokleknil prednjo ter poljubil prste njene roke, tiste fine bele roke. Pokleknil bi prednjo ter poljubljal njeno mrzlo roko, a nad mano bi se sklanjal njen smehljajoči beli obraz...

Ali hipoma so minile te sanje in stal sem pred njenimi durmi. Nisem bil niti posebno vznemirjen, niti posebno vesel... Pred stopnicami sem si prižgal cigareto ter gledal na cesto. No cigareta me je po drugem dimu zapekla na ustnicah in vrgel sem jo stran... Odprl sem duri. Ona je stala ob pisalni mizi, nalahko naslonjena obnjo z levo roko. Niti je nisem dobro pogledal; šel sem k zofi, odložil počasi palico in klobuk, nato sem stopil k nji, objel jo dostojno in diskretno króg pasu ter jo poljubil čisto hladno in brez strasti. Ona se je nasmehljala ter pokazala z roko na zozo.

»Sedi!«

Prej se nisva nikoli tikala; k večjemu v pismih.

Sedla sva na zofo in tisto uro, ko sva sedela drug poleg drugega, čisto blizu, telo ob telesu, tisto uro se je zaljubila vanjo moja vroča kri. Zapišimo figuro: — sentimentalne lilije so pale v prah, ožgane od solnca.

Tako se je zgodilo, da sem jo pritisnil k sebi z močnima rokama ter se vsesal z ustnicami v njen beli vrat. In na vratu, malo pod ušesom, se je pokazala velika rdeča lisa.

* * *

Ona je dobro vedela, kako sem sanjal o nji. To sem spoznal na njenem obrazu, na zadovoljno-pomilovalnem smehljaju njenih ustnic. Opazil sem bil ta smehlaj že v tistem trenutku, ko sem jo pozdravil; ali takrat se nisem posebno zanimal zanjo...

Tudi ona me je poljubila, naravnost na moje ustnice. Jaz tega poljuba nisem bil vesel, zakaj čutil sem, da me ni poljubila z očmi in s telesom in z vso dušo; samo njene ustnice so se dotaknile mojih... In zdaj vidim poln srama in žalosti: hotela je moje sanje, da bi se igrala ž njimi v svojih dolgočasnih urah, če bi ji slučajno ušla po stopnicah tista bela mačica z rdečim trakom krog vratu...

* * *

Ko je stala pred ogledalom, ter okrenila svojo glavo na levo stran, je zapazila veliko rdečo liso pod desnim ušesom. Takrat sem se ji zastudil...

Tega ni hotela, take pogodbe nisva napravila. Jaz sem ji dolžan svoje sanje; zapisal sem ji svojo dušo in kakor sem zapisal, tako je zapisano. Nikoli ni bilo drugače, nikoli nisva govorila o drugem, ne jaz in ne ona... Na svetu ni bilo lepše ljubezni; zakaj ona me je ljubila, resnično... na poseben način. Z nikomur ni govorila kakor z mano, nihče je ni poljubil tolikrat kakor jaz, in vendar jo je poljubljal že marsikdo...

Kako se je hipoma spremenilo; tisto minuto, ko sem jo objel z vso močjo ter se vsesal z ustnicami

v njen beli vrat, je bil moj obraz ostuden, čisto vsakdanji in moje oči so bile zalite čisto vsakdanje... O sanjah in lilijah najmanjšega sledu...

Gledala je skozi okno; tam na ozkem dvorišču je raslo troje divjih kostanjev. Naposled je sedla za mizo, napisala karto ter jo oddala postrežnici.

* * *

Rrdeča lisa se je poznala še zmirom na njenem vratu; zato je oblekla bluzo z visokim ovratnikom...

Popoldne sem bil pri nji, ali bilo ji je slabo; vrhutega se ji je mudilo na posete. Meni je bilo zoprno pri srcu; pazil sem na svoje besede in čutil sem se nerodnega in neumnega...

Tako je minilo vse skupaj; niti predrznil se nisem, da bi se dotaknil njene obleke. In vendar bi bil dal dušo, da bi se dokaknil njene obleke. Spominjal sem se, kako sem poljubljal ta bela hladna lica še dan prej, samo dan prej; le ena sama noč je bila vmes. Obšla me je groza; nikoli si nisem mislil, da se more zgoditi kaj enakega. Ena sama noč je bila vmes!... Že sem se sklonil, da bi nalahko odstranil tisto mrzlo roko, ki jo je nekdo iztegnil med mano in med njo... Ali ona je vstala.

»Ti, čas je... oprosti!«

Vstal sem tudi jaz ter se uprl z rokama nerodno ob mizo.

»Lahko me spreliš... do pol pota...«

Spremil sem jo do pol pota in ves čas se mi je zdelo, kakor da hodi lakaj s svojo gospo. Roke so mi bile nadležne: nositi bi moral v eni dobro prevezan papirnat zavoj, a v drugi majhen kovčeg od rmenega usnja. Tudi nji se je zdelo tako; zapazil sem to misel v njenih očeh.

Sredi pota sva se poslovila. Ozrla se je še enkrat, a potem ji je prišel nasproti velik človek z drobno palico v roki in širokim belim klobukom na glavi. Jaz nisem gledal za njima in v mojem srcu ni bilo nič ponosa in ranjene samozavesti, kakor ni teh stvari v srcu lakaja, ki ga ostavi milostiva sredi ceste.

Vzgoja v sirotiščih.

O marsičem važnem se je že razpravljalo v letošnji »Slovenki«, a še mnogo važnih točk, ki spadajo k ženskemu vprašanju, je ostalo nedotaknjenih. Krivo je temu pač v prvi vrsti premajhno zanimanje za stvar, ki se v nas Slovencih pisano gleda kot prava nepotreba, ki pa v drugih večjih narodih živo zanima že najširše kroge, in iz te okolnosti izvirajoče — pomanjkanje pisateljic in pisateljev, ki bi si raz-

delili vsestransko obdelovanje ženskega vprašanja. — Menim torej, da ne bo odveč, ako napišem nekaj skromnih svojih misli o ženski kot vzgojiteljici v sirotišnicah, katere misli so sad lastnih izkušenj in lastnega razmotrivanja.

Sirotišnice — tu bodi govora izključno le o dekliških sirotišnicah — se navadno izročajo v vodstvo različnim redovnicam, pred vsem usmiljenim se-

stram. Ni mi na misli, napadati redovni stan kot tak, a po mojem prepričanju redovne sestre v obče niso zmožne in niso pripravne za vzgojevanje osirotelih deklic.

Kolikor sem se imela priliko prepričati, ima vsako večje sirotišče svojo domačo šolo, kjer poučujejo domače moči t. j. redovnice. Te moči pa se često rekrutujejo — vsled pomanjkanja izprašanih učiteljic-redovnic — iz redovnih oseb, ki nikakor niso vsposobljene za učiteljski poklic. Tako mi je dobro znano, da v mnogih sirotiščih, ki jih vodijo usmiljenke, v nižjih razredih poučujejo sestre, ki so dovršile tečaj za vrtnarice, ali mogoče k večjemu eno ali dve leti učiteljšča. Da take osebe navadno nikakor nimajo potrebnega pedagoškega znanja in zmožnosti — ne glede na nezakonitost, da se jih pripuščajo k podučevanju — je več nego umevno. K temu pride še, da te zasebne šole ne stojijo skoro pod nikakim javnim nadzorstvom, kar nikakor ni v večjo korist pravih in postavnih šolskih razmer. Pred vsem se v teh šolah otroke muči z dolgimi vsakournimi molitvami. Prav je, da otroci pred in po pouku skupno opravijo kratko molitev; a odrejati od vsake ure eno četrt za molitev, to pa je vsekako nepravilno in, brez ozira na čas, zgubljen za pouk — škodljivo, ker se otrok posebno o molitvi rad utruja ter potem s tem manjšo živahnostjo in zanimanjem sledi pouku.

Pa tudi simpatija in antipatija igrata v teh šolah veliko in ne baš ugodno ulogo. Učenke so ne le v šoli, marveč tudi zunaj iste v nekaki neprestani zvezi z učiteljico ter so tudi za vsa dejanja izven šolskega pouka odgovorne svojim učiteljicam in takorekoč v njih popolni oblasti. In ker so redovnice sila stroge glede obnašanja, a istotako sila enostranske in nerazsodne, se bujno razvija prilizovanje, hinavščina in ovaduštvo, sosebno v višjih razredih. Marsikak značaj se zastrupi že v početku.

Sploh je ves pouk preveč omejen in enostransk, ker učiteljice nimajo prilike, da bi si popolnjevale znanje ter razširjale duševno obzorje. V višjih razredih sosebno nikakor ni dovolj, da učenke predelajo šolske knjige, marveč je velikanskega pomena, da jim učiteljica o tem še marsikaj pojasni iz lastnega svojega znanja in opazovanja, ter popolnjuje vrzeli, ki jih pušča zgolj šolska izobrazba. A redovnice-učiteljice navadno same ne vedo družega, nego kar so se naučile iz šolskih knjig; saj je velika večina njih izšla iz sirotišča ter ni nikdar imela prilike nepristransko razmotrivati življenje, občevati z izobraženimi ljudmi ali se baviti z višjimi vedami; saj niti čitati ne smejo ničesa razun nabožnih knjig.

Vendar pa imajo te šole pred vsem to dobro stran, da se v njih ne gleda samo na to, če se je otrok naučil, marveč se skrbi za to, da se je tudi naučil, ne izprašuje se za reč, marveč zato, da se prepriča, da-li učenka res zna svojo nalogo.

Domače šole v sirotišnicah še torej kolikor toliko odgovarjajo svojemu namenu v obče. Mnogo žalostnejše pa so splošne razmere v sirotiščih. Največja, kardinalna napaka tiči v tem, da redovne sestre, od prednice pa do najzadnje sestre-podajalke v kuhinji — nimajo izobrazbe in razsodnosti, ki bi jo neodoljivo morale imeti v vršenju svoje važne in teške naloge. Iz večine izidejo usmiljene sestre iz kmetskega stanu in iz sirotišnic, neizobražene so torej in v vsakem oziru nesposobne, da bi vspešno vodile vzgojo pri toliko, često 120 in več otrocih. Manjka jim temelj, na katerem bi gradile — manjka jim pravi, globoki smisel za stvar, manjka vseobsežno, popolno poznavanje važnosti in pomembnosti svoje naloge. Neuke pridejo k kongregaciji in to tembolj, ker pristopajo več ali manj mlade, neizkušene, potem pa se jih v novicijatu dresira le k slepi totalni pokorščini, k neprestani molitvi in raznim duhovnim vajam ter se stori vse mogoče, da se v njih zatre vsako individualno, samostojno, svobodno mišljenje, zatre vsaki pristno človeški čut, zabranjuje se jim vsaka nadaljna realna izobrazba; saj jim je najstrožje in docela prepovedano vsako posvetno znanstveno ali leposlovno čtivo; skuša se jim čim bolj vzbuditi sovraštvo in gnus do vsega občečloveškega, z jedno besedo: vporablja se vsa sredstva, da se v njih zamori človek ter da ostanejo samo usmiljene sestre, ali prav za prav nekaki stroji, ki delujejo pod vodstvom višjih ter tudi ne store nič več in nič družega, nego ono, kar se ravno da ukazati. Saj se jih uči, da je vsako delovanje po svoji lastni volji in lastnih željah brez vsake vrednosti in cene, celo grešno, da pa je življenje v neprestani absolutni pokorščini edino pravo in zaslužno. Tako se jih pripravira za duhovni poklic, tako skuša vse njih misli in čutstva koncertovati v nabožnost. Kako se to strinja s tem, da je Bog sam podaril človeku svobodno voljo in v nje vodstvo tudi vsakemu posamezniku potreben razum, katerega ni smeti zakopati ali ubiti, marveč ga gojiti in spopolnjevati — o tem prepuščam sodbo poklicanejšim. Toliko pa vem in sem prepričana, da je tako pripravljanje morda primerno za one redovnice, ki niso v prav nikaki dotiki s svetom ter njih delovanje nikakor ne sega črez samostanske zidove, kakor n. pr. karmelitarice, — a nikdar in nikoli ni tako pripravljanje primerno za one duhovne sestre, ki se imajo baviti z vzgojevanjem otrok v sirotišnicah. *)

Menda 95 odstotkov deklet mora s 14. ali 15. letom zapustiti sirotišče ter iti v svet za kruhom, in namen takih zavodov je vendar ta, da vzgoji in izobrazijo osirotelo dečo v koristne ude človeške družbe ter jo v vsakem oziru pripravi in vsposobi za vse-

*) Pripomniti moram, da, kar je inteligentnejših in razumnejših sester, pridejo navadno v bolnišnice, da po zdravnikovih navodilih vodijo postrežbo bolnikov na raznih oddelkih.

stransko samostalnost zunaj v svetu. Saj večina deklet, ki pridejo iz sirotišča, stoji v širšem svetu docela osamljena, nimajo žive duše, h kateri bi se zatekle, ki bi jim bila opora, posebno v šibki mladosti. Dekle mora torej v sebi sami nositi vse zmožnosti, duševne in telesne; nje značaj, nje mišljenje mora biti jasno, trdno in zavedno, sicer gorje jej! O prvem koraku iz zavoda se spodtakne, da potem vedno nižje pada in nikdar več ne vstane, in Bog vé, kako žalosten konec jo čaka. A duhovne sestre vzgojateljice ne poznajo sveta, ali ga vsaj nočejo poznati, ter žive v meglenih nabožnih sferah, iz katerih doli pripravljajo izročeno jim deco za bodoče življenje na isti način, kakor so nje pripravljali za duhovni stan. Dan za dnem, leto za letom mineva, in mnogokateri gojenki doteka čas, ko bo z malo culico morala zapustiti zavod ter iti za kruhom. A nikogar ni, ki bi se zmenil za to, ki bi dotičnicam razjasnil življenje in vse njegove pojave ter jo opozoril na toliko in toliko važnih stvari, s katerimi neobhodno treba računati zunaj v svetu ter biti nanje pripravljen, da nas ne obvlada osoda trenutka ali sila slučaja. Ne, v sirotišču se živi neprestano dalje po redovnem receptu, svetá ko da ni, ali pa se ga istoveti s peklom, kateremu naj pač nihče ne hodi v bližino.

Nič ni bolj osodepolnega, temnega, nego trenotek, ko prestopi osirotelo dekle sirotiščni prag ter stopi v življenje. Mogoče je štiriletna prišla v zavod ter preživela ondi dobo 10 let ali več. A v vsem tem času se ni naučila družega, nego čitanja in pisanja ter nekaj molitev na pamet. Družega absolutno ne zna. Niti delati je niso naučili tako, da bi bila porabna za kako boljšo službo, ker niti v tem oziru sirotišče ni vršilo svoje naloge, ker vedne pridige o zatajevanju in najmračnejšem glupem tercijalstvu ter nedostojno, pretirano strogo, surovo postopanje zamoré v deklicah ne le vsak istinit, pristen nabožen čut, marveč tudi veselje, voljo in interes do vsakršnega dela. V obče sirotišča — vsaj meni je znano tako sirotišče — nikakor ne gledajo in ne delujejo na to, da bi se deklice vsposobile za to ali ono stroko. Sistematično se deklet ne uči nobenega dela. Dekle, ko izostane iz šole, ali krpa stare cunje, ali pomiva posodo, lupi krompir in trebì solato v kuhinji, ali hodi z deklami na polje in po mestu s »kareto« po pomije za prašiče, ali se muči v kuhinji s pranjem, ali pa se jo ves dan pošilja z raznimi naročili po mestu. O tem ji nihče nič ne pojasni in ne razlaga dela. Nauči se jo le od slučaja do slučaja vsakemu opravilu v toliko, da se jo zamore izrabljati. Ko pride torej v svet, sprejeti mora najnižje službe ali pa iti v tovarno. Niti zunanje se ne civilizira deklet, in o odhodu iz sirotišča se ne znajo niti gibati, niti ne znajo govoriti, celo jesti ne; kmetiško dekle, ki mogoče ni še videlo mesta, je gledé omike ter sploh v vsakem oziru na 50krat višji stopinji.

To pa ni čudno, saj si v sirotišču podajejo roke neizobraženost, nevednost in najmračnejše tercijalstvo. Mesto, da bi se učilo dekleta vestnemu motrenju in jasnemu razmišljanju, véleva se jim topo, hinavsko obračanje oči v tla in tercijalško povešanje glave. Mesto, da bi se dekleta vodilo in navajalo k čitanju, pa borinirane sestre ničesar ne sovražijo bolj nego knjigo, ki ni »življenje svetnikov« ali kaj jednacega. Vem slučaj, ko se je gojenki, ki je rada čitala knjige znanstvene in leposlovne vsebine, ki je bila sicer v vsakem oziru pohvalnega vedenja, le da se sestram ni hinavski laskala ter se jim ni usiljevala — v neki sirotišnici reklo, da se je ne more več obdržati v zavodu, naj gre od koder je prišla! Prednica jo je o tem svareče in patetično vprašala: »Ali ti kdaj vidiš kako sestro čitati drugo knjigo, razun molitvene?...« Preje že pa je isto dekle po strogem ukazu moralo vpričo sestre-učiteljice vreči v ogenj cel letnik »Slovana«, katerega je prineslo kot spomin na rajnega očeta seboj v sirotišče. — V isti sirotišnici je tudi rekla neka sestra učiteljica, da so knjige družbe sv. Mohorja pohujšljive in jih dekleta ne smejo čitati.

Kako pretirano in mračnjaško vzgojujejo usmiljene sestre, priča tudi okolnost, da je mej gojenkami najstrožje prepovedovano vsako osebno prijateljstvo. V boljšo ilustracijo razmer, ki vladajo v sirotiščih najnavedem še to, da se deklicam v šoli in zunaj šole predbaciva revščina njih umrlih starišev ali pa sorodnikov, ter celo grehi istih; in tega ne delajo so gojenke, marveč sestre same. Seveda potem tudi mej gojenkami dobivajo vpliva taki lepi vzgledi.

Tudi se gode mnoge krivice; tako n. pr. ima skoro vsaka sestra svoje »izvoljenke« katerim vse oprasča ter jih razvaja, a druge o vsaki priliki zapostavlja, psuje in sramoti. Da to ne rodi dobrih posledic pri vzgoji, je le naravno.

Kako stoji — vsaj pred nekaj leti je bilo tako — v narodnem oziru v neki dekliški sirotišnici na Slovenskem, najpričajmo ti-le podatki: V to sirotišnico dohajajo sami slovenski otroci in to po veliki večini s kmetov, ter je mej 120 in več otroci najti komaj dva nemška; vendar pa je prednica Nemka ter tako tudi več nižjih sester, ki ne znajo nič ali pa le prav malo slovenski. V tej sirotišnici se pod grehom zaukazuje, da morajo dekleta, tudi mala (!) le nemško govoriti. Ako je katera spregovorila čez dan kako slovensko besedo, mora iti zvečer k sestri prosit odpuščanja. Vse molitve morajo otroci moliti v nemškem jeziku. To pa ne od zmeraj, kajti prejšne slovenske molitve je dala na nemški jezik prestaviti tedanja prednica še-le pred kakimi šestimi leti. Ko so nekoč nekatere gojenke, ki so imele rodoljubne stariše ter so že bolj dorasle prišle v zavod, sklenile, da hočejo začeti v zavodu delovati za narodno zavednost in v to svrhu zasnovati društvo, je prednica to strogo prepovedala, češ,

da bi potem mej gojenkami radi narodnosti nastale razprtije! Res smešno, a še bolj žalostno.

Vidimo torej, da redovnice v otrocih ne goje nobenega družega čuta, razun nabožnega, a tudi tega tako nerodno, da morda nikjer ni najti tako malo prave pobožnosti, kakor navadno pri teh dekletih.

Podkrepila bi lahko vse, kar sem dosedaj navedla, z mnogimi slučaji, kako žalostno osodo so imele in jo imajo še bivše sirotiščne gojenke, a to bi preveč raztegnilo te vrstice.

Eno okolnost pa moram omeniti; to namrcč, da izmej vseh deklet, ki zapuste sirotišče, se nijedna z veseljem in hvaležnostjo ne spominja sirotišča in usmiljenih sester, pač pa jih marsikatera reva še po letih preklinja, ker jej od vse vzgoje ni ostalo drugega nego — kaka neozdravljiva bolezen. Tudi to je namreč žalostna istina, da je v mnogih sirotiščih jako malo poskrbljeno za zdravje gojenk. Ravno v gori napominjanem sirotišču so bili do malib izjem vsi otroci bolni na očeh; mlajši otroci pa so trpeli na raznih grdih izpuščajih in oteklinah. Sila žalostno je pač življenje onih malih deklic, katere je nemila osoda v najzgodnejši mladosti privedla med čisto tuje, mrzle, često tudi zlobne in trdosrčne ljudi: v sirotišče. Tu jih nihče istinito, požrtvovalno ne ljubi, nihče nima smisla za njih želje po svobodnem kretanju, po razveseljevanju, nihče nima potrpljenja z njih brezkrbnostjo in razposajenostjo. Vedno so pod strogim nadzorstvom liki jetniki; nihče se z njimi ne šali, nihče jih ne ljubkuje in nikogar tudi nimajo, komur bi mogli pristno otroški izkazavati svojo ljubezen in nagnenje. Zato postanejo otroci topi, hinavski in tudi zlobni.

Pa naj navedem hišni red, ki vlada v nekem dekliškem sirotišču na Slovenskem. Zjutraj ob $\frac{3}{4}$ na pet zadoni po spalnicah glas: »Es lebe Jesus!« V hipu mora vse odgovoriti: »In Ewigkeit, Amen« — in gorje tisti, ki bi takoj pri priči ne vstala! Izlila bi se nanjo cela ploha pikrih besed.

Naj o tej priliki opomnim, da so velike spalnice v zimi navadno nezakurjene, ali ako so zakurjene, se to vé le vsled smradu po slabem premogu. K peči nobena ne sme. Te spalnice so tako mrzle, da v hudi zimi voda v skledah zmrzne. Ubogi otroci, ki so že ves prejšnji dan zmrzovali ter za večerjo pojeli malo kaše ali leče, se pač tudi v nerodni, slabi postelji ne segrejejo vso noč, in ko zjutraj ob tričetrt na pet vstanejo, je umevno, da jim mraz sega uprav do kosti, in to tem bolj, ker nimajo gorke obleke. Tako zgodnega vstajanja so oproščeni le 3—4letni otroci in jako bolne gojenke. V dobri pol uri mora biti posteljana postelja in končano oblačenje. Tudi o tem molijo nemške molitve. Potem otroci vstopijo v vrsto ter oddidejo v domačo kapelo; tam je ob pol 6 sv. maša, ki navadno trpi do tričetrt ure; potem

je sila dolga jutranja molitev, tako, da pridejo iz ka pele k zajuterku okolo 7. ure.

Za zajuterk seveda zopet molijo; isti obstoji v koščeku kruha in skudelici neke rujave brozge, ki bi imela biti kava, a je vse kaj družega preje nego to. Znano mi je, da zanjo vporablajo ono goščo, ki je ostala od kuhanja kave za sestre. Po zajuterku morajo deklice pomesti in pomiti stopnice, hodnike, spalnice in druge prostore. Potem gredo v šolo, kjer ostanejo do 11. odnosno 12. ure — brez južine. Druga dekleta gredo k šivalni mizi, v pralnico, kuhinjo, na polje itd. Opoldne je kosilo, katerega nočem opisovati; povem naj le, da mej kosilom kaka večja gojenka glasno čita življenje vsakodnevnega svetnika. — Potem je »prosti čas« do poludveh, a sestre ne vidijo starejših deklet niti tedaj rade popolnoma slobodnih. Neprestano se čujejo strogi opomini in le najživahnejši temperamenti premagajo potrtoost ter vprizorijo kako zabavo. Ob poludveh treba zopet na delo oziroma k knjigi in ob dveh v šolo. Ko pridejo iz šole, ne smejo slobodno vun v prosto naravo. Posesti morajo po dolgih klopeh in vsaka dobi svoje pletenje. Ob polupetih je južina; vsak otrok — ako, nota bene, ni kaznovan — dobi — majhen kosec kruha, navadno črnega in starega, da je kaj. A vsaka bi ga pač snedla dvakrat toliko. Potem se delo zopet nadaljuje; vmes ni smeti govoriti. Zopet čita jedna gojenka kako nabožno premišljevanje. Ob šestih je skupen rožni venec, litanije in mnogo drugih molitev. Potem je večerja, ki obstoji vedno le v eni jedi, navadno tako slabi, da se je celo lačni želodec odločno brani.

Naj mimogrede omenim, da imajo usmiljene sestre posebno, boljšo hrano.

Po leti je po večerji kake pol ure prosto. Potem pa je skupna večerna molitev, dobre pol ure trajajoča. No, — moli se tudi mej slačevanjem in spravljanjem v posteljo — razume se — nemški. — Vsako noč je ena sestra ali starejša gojenka po konci do polunoči, ki mora v tem času dvakrat sklicati vse one deklice, ki imajo bolezen, da močijo posteljo. Ako je katera imela nesrečo, da je sestra že prišla prepozno — tedaj neusmiljeno poje šiba po nagem telescu. Zjutraj pa jej mesto zajutreka vpričo vseh obesijo čez glavo mokro rjuho ter postavijo pred vrata. Potem pa si mora rjuho v mrzli vodi sama oprati. Vsa ta procedura se vrši tudi v hudi zimi.

Po vsem tem seveda ni čudno da otroci bolehaljo na raznih boleznih, da zaostajajo v razvitku uma in telesa. To pa tem bolj, ker se sestre le v najredkejšem slučaju drže zdravnikovega navodila in zdravila, ter vedno mazačijo s svojimi domačimi zdravili. Tako mnogo deklicam nakopljejo neozdravljive bolezni ali na očeh, vratu ali nogi, da se potem revice tem bolj mučijo v službi ako jo sploh dobé, saj kdo mara v hišo bolnega človeka. Vsako toliko časa pa morajo v bolnišnico, da si zopet krpajo zdravje.

Vse kar sem navedla do sedaj o razmerah v sirotišnici, ki jo vodijo usmiljene sestre, je posneto po lastni izkušnji in ni nič pretirano. Lahko bi marveč povedala še marsikaj, kar bi metalo čudno luč na dotično sirotiščno vodstvo.

No, s temi vrsticami nisem imela namena škodovati komu: hotela sem marveč samo pokazati, kako nepravilna je vzgoja v dekliških sirotiščih pod vodstvom redovnic, pred vsem usmiljenih sester — šolske sestre so namreč gledé vzgojevanja mnogo, mnogo spretnejše in sposobnejše, ker niso tako strašno »klosterske«, kakor prve. Tudi je v dotičnih dekliških sirotiščih premalo ali nič kontrole od strani merodavne javnosti.

Z vsem tem pa nikakor nisem hotela reči, da bi bile privatne osebe sploh boljše v vodstvu sirotišč ali da bi se sirotam v sirotiščih godilo baš najslabše. Ne, reči sem hotela le, da ako se za osirotele otroke že hoče kaj storiti, ako se zanje ustanovljajo zavetišča, naj se to zgodi v čim večji meri, razmere v zavetiščih naj so vzorne, povsem humane, da bodo gojenke tudi res imele korist od sirotišča skozi vse življenje.

Da pa bodo sirotišča res zadoščala svojemu važnemu, svetemu namenu, treba pred vsem poskrbeti za sposobno vodstvo. Gotovo je za vzgojevanje mladine žena najbolj sposobna, ona je tako rekoč rojena vzgojiteljica. A kakor je zlato že samo na sebi — zlato, a ga vendar treba čistiti v ognju ter ga obdelati predno je porabljivo v različne svrhe, tako treba tudi vse naravne zmožnosti še-le gojiti in

spopolnjevati z vestnimi vajami in učenjem, ako hočemo doseči njih pravo vrednost ter se z njo okoristiti. Treba torej skrbeti za to, da se ženstvo — bilo redovno ali posvetno — ki se hoče posvetiti vzgoji sirot v zavetiščih, primerno pripravi in v vsakem oziru usposobi za tako važno in težavno delovanje. Že k vestnemu vzgojevanju jednega, lastnega otroka treba mnogo zdravega razuma in vsestranskega izobraženja, v tem obilnejši meri treba tega k skupnemu vzgojevanju sto in več tujih osirotelih otrok. Tu treba vedno imeti pred očmi, da namen sirotišč ni samo ta, da gotovi čas preskrbé z vsem potrebnim toliko in toliko sirot, marveč ta, da vse te sirote prekrbe za vse življenje s tem, da jih usposobijo v moralnem in praktičnem oziru za samostojnost, da vzgoje družbi koristne, zdrave in delavne ude, ne pa že v naprej zgubljenih existenc. In k temu treba pravih, popolnih žen, ki se bodo zavedale svojih dolžnosti in svoje naloge, ki ne bodo delale vsled suženjske pokorščine po ukazih višjih, marveč iz lastnega prepričanja, po lastni volji in moči, katerih smoter ne bo stan in lastno izveličanje, marveč sreča izročenihi sirot. Zavijanje oči, in pretirana nabožnost tu nič ne hasne, ter navaja le k hinavščini, duševni in telesni nesposobnosti; tu treba svežega, izobraženega duha, čvrste volje, blazega čuvstvovanja in vestnega smotrenega delovanja pod strogo kontrolo javnih, v to poklicanih činiteljev.

Dan bodi tudi sirotiščih!

Fidelia.

Tip slovanskega skitalca v ruski poeziji.

(Iz uvoda k študiji o Tolstem). — Napisal Ivan Prijatelj.

Šele z nastopom tega stoletja se pričinja prava ruska nar. književnost. Sicer je bil v letih 1813—1821 naštel Sopikov v svoji bibliografiji 13249 knjig, ki so bile po iznajdbi tiska izšle na Ruskem. A jezik teh knjig je bila po večini mešanica ruščine in staroslovenščine, vsebina najboljših pisateljev pa kopiranje francoskega lažiklasicizma in aleksandrinskega patetičnega frazerstva. Pisatelji so vsled svoje tuje izobrazbe po tuje mislili in pisali po tuje. Hoteli so vstvariti napredujoči Rusiji književnost, a ker so jo iskali zunaj sebe in zunaj Rusije, je ostalo brezuspešno njihovo delo. Mislili so, da se more umetnost importirati tako kakor lepa slika ali soha za domačo akademijo.

Tudi uspeh Krilova jim ni odprl oči. Krilov (1768—1844) je bil namreč napisal v krepkem, domačem jeziku knjižico preprostih basni, ki so se hipoma razširile in čitale po vsej Rusiji. A razven teh

basni Krilova ni bilo o domači ruski književnosti ni tiru ni sledu. Puškin (1799—1837) je oni veliki pesnik, o katerem se more reči, da je vstvaril rusko poezijo. On je začetek in obenem že velik napredek ruske književnosti. Njegove zasnovane in že daleč razpeljane plane so nadaljevali veliki ruski realisti. Od Puškina gredo vsa pota, do njega noben. — A tudi on je preživel svojo mladost v Byronovem naročju. In treba je bilo ogromne sile, da ga je okrenila s steza po katerih je korakal največji lirik sedanjega stoletja. Ta ogromna sila se je našla za Puškina v narodnih bajkah in pravljicah. Usoda ga je zanesla v rusko vasico in poslušajoč ob nogah svoje varovalke, Arine Rodionovne je našel v njenih bajkah svojo dušo in odkril vir ruske literature. Leta 1824. na jesen je sporočil bratu naslednje vrstice: »Zvečer poslušam bajke in dopolnujem s tem nedostake proklete vzgoje. Kako krasne so

te bajke! Slednja je poema. « Tu se je prvič pokazala vzajemna moč med rusko narodno dušo in njenimi plodi. V bajkah je začutil Puškin poezijo, ki je odgovarjala njemu, in po bajkah je odkril ono mogočno polje, na katerem je prvi pričel graditi poslopje narodne, samostojne književnosti. Leta 1829. je pisal tako-le: »Prišlo nam je na um, da okus občinstva, utrujen vsled blelih obrazov klasične poezije, zahteva novih, silnejših občutkov in išče jih v še nejasnih, a kipečih virih nove, narodne poezije.« *) Ta Puškinov delež so podedovali ruski realisti in ga stoterno naložili. Globokoumni Dostojevskij se je sam javno proglašil za učenca Puškinovega.

Puškin je prvi pogledal globočje v ruski narod, in on je tudi prvi zasledil v njem oni razdor v ruskem človeku, kateri nam mora biti znan, ako hočemo razumeti življenje in največja dela ruskih pisateljev sedanjega stoletja. Puškin ga je zasledil instinktivno. On ga je občutil v sebi in potem ga je videl v družbi. Morebiti si niti ni bil v svesti, kako globok in silen je ta razdor v slovanski duši sploh. Čeprav so pozneje malone vsi ruski pisatelji prav tako nezavedno prihajali na ta razdor, imenoval ga je šele Dostojevskij v svoji znani psihološki maneri s pravim imenom. To je storil v svojem znanem govoru 20. junija 1880. pri odkritju Puškinovega spomenika v Moskvi.

Slovan je od tujcev prejel prosveto in z njo tudi vse njene pogubne sadove kulturne preživelosti. Za drugimi naprednejšimi narodi je hlastal, da si je napolnil vedoželjni um. Vse je našel za svoj u m drugje, a za svoje s r c e, za svojo d u š o ni našel ničesar. Toda skoro je britko občutil praznoto srca in nemir duše, začutil je, da mu nekaj manjka, da nima nekaj, kar je prej imel. In zaslišali so se glasovi o odvzeti pravici, o izgubljenem rajju. Od tedaj išče Slovan svojih pravic in svojega raja. Prehlastal in preobjel se je drugje. In zdaj išče še svojih pravic drugje. Tal išče, trdne zemlje, ki mu je ušla izpod nog. A išče jih tam, kjer jih ni, zato ker jih ne išče v sebi. Ne zna več pogledati v se in v sebi iskati svojih narodnih pravic, v sebi ne zna najti sebe, sebe ne zna podrediti sebi in iz sebe ne zna več zavladati nad seboj. To je historični tip slovanskega skitalca.

Tak človek je Puškinov Aleko v »Ciganih.« Fantastična romantika mladega Puškina ga sicer še obdaja. A pod tem tujim lišpom tiči realna oseba nesrečnega skitalca na svoji rodni zemlji. To je historični tip iz slovanske inteligence, odtrgane od naroda. Aleko tega seveda še ne vé, ker tudi Puškin tega še ni jasno in določno vedel, a tem globlje čuti, in v njem tudi Puškin, da je odtrgana, po zraku plavajoča bilka.

*) Leta 1828. nazivlje kritik Moskovskega Vjestnika v sestavku o Puškinu novo periodo Puškinove poezije rusko-puškinsko in nahaja v njej slikovito narodnost. Glej Весинъ: Очерки истории русской журналистики, Спб. 1881, str. 82—83.

V visoki, pofrancoženi družbi ni sreče, ni resnice, ni njegove pravice. Kolikor bolj se opija ob nje praznem, puhlem življenju, toliko huje mu je. In zazdi se mu, da je sreča na čisto nasprotnem koncu: pri ciganih, kjer ni civilizacije in zakonov. A tudi pri ciganih Aleko ne najde sreče. Roke si oskruni s krvjo in izgnan iz ciganskega tabora tava dalje — slovanski Ahasver.

Drugi zastopnik slovanskih skitalcev je Puškinov Onjegin. Tu se je že obletel romantični nakit, in krepke realne poteze nam stavijo skitalca Onjegina jasno pred oči. V najlepših letih je, pa že govori o strašni dušni dolgočasnosti. — Kakor se razvidi iz Tolstega mladostne trilogije, je bila taka dolgočasnost v visoki ruski družbi v modi. — V vasi, v srcu svoje domovine mu je vse tuje. Tako mu je, kakor da bi bil prišel k sebi v goste. Domače kraje ljubi, a ta ljubezen je blede in medla, ker je ljubila že vse nijanse laži in prevare. Iz same otožnosti in zapuščenosti ubije v duelu prijatelja Levskega, iz otožnosti po svetovnem idealu.

»Jevgenij Onjegin« je Puškinovo življenjsko delo. V njem se najboljše zrcali Puškinova doba in Puškin sam. Od skitalca Onjegina — v dušnem in telesnem smislu — ni daleč do Puškina samega. In Puškin je sam skitalec. On je prvi, ki je vstarel tip slovanskega skitalca in on ga je prvi čutil v sebi in pisal iz sebe.

A ne samo v Puškinu, v vseh ruskih pisateljih zveni ta melanholična skitalska struna. Umljivo; prvi in glavni ruski pisatelji in pesniki so bili do najnovejšega časa iz plemstva. To plemstvo pa se je bilo že zdavnaj dvignilo nad narod. Pri tem se je čisto odločilo od domače grude. Dihalo in živelo je samo v zraku tuje kulture. A sreče ni našlo v tuji prosveti. Pregarjala ga je večno neka temna slutnja, kakor zavest, da je zanemarilo najglobokejša čustva, da je zadušilo v sebi tihe, a tako sladke glasove narodne duše, da je izgubilo, zapravilo dom. In tu se pričinja skitalstvo. Prosvetljeni Slovan je šel za izgubljeno srečo: Puškinov Aleko k ciganom, Onjegin križem sveta, Lermontova Pečorin na Kavkaz, Tolstega Olenin ravnotja, Nehljudov na Kavkaz in v Evropo itd. Druge primere čitaj pri vsakem znamenitejšem slovanskem pesniku posebe. A ne samo duševni sinovi pisateljev, ampak tudi pisatelji sami so iskali srečo. A sreče ni bilo nikjer. »Srce je prazno, sreče ni,« je mogočno občutje našega pesnika, ki ima to črto z vsemi velikimi slovanskimi pesniki skupno.

To je ena vrsta inteligentnega Slovana. Druga vrsta stoji po svojih dušnih zmožnostih nižje in je jako razvita zlasti na Ruskem. Specijalni pesnik te vrste je romanopisec Gončarov, najvernejša kulturna slika teh ljudij pa njegov roman »Oblovov.« Tu so krasno upodobljeni ljudje, katerih srce je tako prazno, da ne čutijo niti več želje, napolniti ga. Naj sledi

u par glavnih, markantnih črt ruskih Oblomovcev. *)

»Za nje je bila norma življenja že gotova in prejeli so jo od staršev, a starši so jo prejeli tudi že gotovo od dedov in dedje od pradedov z naročilom, čuvati nad njeno celoto in nedotaknjenostjo, kakor nad ognjem Veste. Kakor se je delalo pri dedih in očetih, tako se je delalo pri očetu Ilje Iljiča, tako se najbrž delala še danes v Oblomovki.

Začem naj bi se pogrezali v misli, kaj naj bi jih vznemirjalo, kaj naj bi se spoznavalo in do kakih ciljev naj bi se stremilo?

Ničesar ni treba: življenje kakor pokojna reka teče mimo njih; njim je treba samo sedeti na bregu te reke in opazovati neizogibljive pojave, ki se prikazujejo po vrsti, brez pozivljanja pred vsakaterim izmed njih.

— — Navezovala so se jim res včasih tudi druge skrbi, a Oblomovci so jih gledali po večem s stoično nepremakljivostjo, in skrbi so obletele parkrat njih glave, potem pa odfrčale mimo, kakor ptice, katere prilete h gladki steni, pa ne najdejo mesta, da bi se ugnezdile, potrepečejo zaman s krili okolo trdega kamena ter odlete dalje... (**)

Ti ljudje niso za rabo, za bodočnost Slovanstva in človeštva sploh torej brez pomena. Dostojevskij jih niti ne omenja, dasi spada njih hladnokrvni, fini raziskovalec med najznamenitejše ruske romanopisce. Dostojevskij se je zavzel očevidno samo za prvo vrsto, ker ima samo ona v sebi pogoje dela in obstanka. In tej vrsti intelegence slovanske je izpregovoril naslednje pomenljive besede: »Ni v stvareh tvoja izgubljena pravica, tudi ne zunaj tebe in za morjem: kje, ampak pred vsem v tvojem lastnem delu nad seboj. Ako premagaš sebe — pomiriš sebe, in postal boš svoboden, kakor še nikoli, in začel boš veliko delo in osvobodil boš druge in videl boš srečo, ker se bo napolnilo tvoje življenje, in umel boš narod svoj in sveto njegovo pravico.«

K tem besedam pristavlja Dostojevskij ta-le stavek: »To je slovanska ideja bodočnosti!«

Ruska literatura je nastala iz sredine ruske družbe. Socialne razmere so jo rodile in njih potrebam je po večini odgovarjala. Od tukaj izhajajo one globoke lastnosti ruskega leposlovja in one termini ruske kritike, ki so zapadu v tem pomenu čisto neznani, kakor na primer: tendenca, utilitarnost, razumevanje momenta. Ruska kritika se ne peča nikoli samo z estetskega stališča s slovstvenimi proizvodi, čeprav so mnogi izmed njih tudi v estetskem smislu pravi biseri. Kritika govori navidezno o umetniških proizvodih velikih piscev, prav za prav pa se peča s piščevim svetovnim naziranjem in njegovimi odgovori

na socialna vprašanja. *) Iz tega si tudi razlagamo, zakaj ni na Ruskem pisateljskih šol. Vsak veliki pisatelj je namreč šola zase, katero označuje avtorjevo naziranje sveta. Šole pa se večinoma razločujejo po formi, žanru in slogu. Veliko zapadnih šol ni sploh nič drugega, nego igranje z obliko, v kateri leži sicer velika umetniška tajnost, ki pa je vsakemu pravemu pisatelju navržena z njegovo individualnostjo.

Ruski pisatelji se ločijo samo po idejah, po stališču, katero zavzemajo nasproti kulturnemu, političnemu in moralnemu napredovanju ruske družbe.

Puškin je prvi čutil svojo dušno praznoto, svojo dušni nemir. Taval je okrog in prišel k svoji varovalki Arini Rodionovni. Poslušal je njene pravljice, in bilo mu je bolje. Našel je v njih svoje rusko srce in svojo rusko dušo. In od tukaj je izšel kot začetnik nove ruske literature. A on je bil preveč pesnik in premalo filozof. Samo svojo pesniško dušo si je napojil s pravljicami, a v njegovo življenje ni segla toplota narodne duše. Živel je tuje življenje dotlej in živel ga je poslej. Razdora med svojo poezijo in svojim življenjem ni spoznal. Zato je živel po tuje in umrl po tuje: v duelu. Umrl je v 38tem letu svoje starosti, in umreti je morala tudi njegova poezija z njegovim življenjem, katerega si ni znala pridobiti zase. To je tragična krivda Puškinove poezije, krepke ruske devojke, z malce romantičnimi očmi, hčerke pofrancoženega očeta.

Za Puškinom je prišel Gogolj, 1809—1852, dobrodušni sinček mamice Ukrajine. Oglejte si kje, prosim vas, njegovo podobo: oni mehki obrazek z volnenimi pokornimi brčicami, ono otroško lice s čudnimi očmi. Rečem vam, da se boste čudom čudili, ako vam povem, da se je ta krotki dečko drznil satirično pikro smejeti nad celo Rusijo... Zdi se vam, da se more za temi dobrodušnimi potezami skrivati samo naivnost. Iz njegovih ust menite vsak hip zaslišati idilično zaljubljeno storijco. In take je tudi pisal v svoji mladosti (»Večer na pristavi pri Dikanjki«, »Mirgorod«, »Taras Buljba«, »Nos«, »Pllašč«). A pozneje je pisal »Revizorja«. Že semkaj ni spadal idilični Ukrajinec. A škodilo mu takrat ni. V njem je kipela mladost, in mladost marsikaj prenese. Bistre oči so mu gledale v Božji svet, in v svoji prešernosti je bil zmožen, nasmejati se enkrat pošteno nad neumnostjo višje družbe, zlasti uradniške. Gogolj je bil talent. »Revizor« pa mu je pisal usodo, ker ga je bil speljal v atmosfero, iz katere ni prišel mehki Gogolj več zdrav nazaj. »Revizor« ga je spremil po ravni poti k »Mrtvim dušam.«

Gogolj ni bil ustvarjen za svet »Mrtvih duš«, pa vendar je globoko prodril vanj. »Mrtve duše« niso bile v njegovih močeh, a on jih je pisal. V njih je

*) Обломовщина pomeni na Ruskem leno brezbriznost.

***) Сонь Обломова v izdaji »Njive« 1899, III. zv.

*) Прим. Венчеровъ: Основныя черты новѣйшей русской литературы.

stopil na dno brezdanje bede, krivice, napake in pregrehe, ki je polnila prepad med institucijami tuje kulture in ruskim narodom.

Nanizal je dolgo vrsto prizorov in skupin nezdrave sence in tope teme, narisal množico portretov v svojem drastičnem žanru s tako naravnimi, krepkimi barvami, da gredo za vselej s teboj, ako si si jih enkrat predstavil. A vsa ta zmešanost je s strašno silo vplivala na pisatelja samega. Smejal bi se bil rad, a njegov smeh se je spremenil v jok, obtoževal bi bil rad, pa je samo tožil in tarnal, zdravil bi bil, a bolezen se je zajedala vanj, kakor črv v javor Ukrajine. In tako se je razlila čez celo to »poemo«, ki je hotela biti hladnosatirična, vroča in neizmerna domovinska bolest, temno naziranje sveta, katero samo semtertja prodere pisatelj z zaničljivim smehom ali krvavim jokom.

V »Mrtvih dušah« je poskusil Gogolj premostiti prepad mej tujim umom in rusko dušo. Sredi tega mostu je hotel mirni kotiček za ruskega skitalca. Potem pa je hotel klicati sèm veseljni ruski narod na ta način, da bi se bil na tem mostu smejal, ne zlobno in zaničljivo, ampak nebeško.

A poskus se mu ni obnesel. Lastno delo ga je pokopalo. Počilo mu je srce. Umril je v verski blaznosti. Leta 1852. so našli skesanega grešnika mrtvega pred svetimi podobami, pred katerimi je bil preklečal cele dni v tihi molitvi...

Morebiti sploh ni bilo najti miru za ruskega skitalca na Gogoljev način. Gogolja pa je stal ta poskus življenja.

Gogolj je bil torej koncem svojega življenja obupal, da bi sezidal most med tujo kulturo in ruskim narodnim duhom. Zato je v drugem delu »Mrtvih duš« pustil v nemar svoje prejšnje načrte in stopil z nedovršenega mostu na ruski breg. Oznanjal je povrat h krščanskemu življenju, opominjal kmete k pokorščini do vlastelinov in vlasteline k pravičnosti in usmiljenosti. Za nasprotni breg se ni zmenil več, čeprav so bili tam vsi gospodovalci in potujčeni strahovalci te ruske duše, v katero se je vglabljal sedaj. Minilo ga je veselje, s katerim je prej vihtel bič nad propalicami z onega brega. Za nje ni imel več očesa. Tukaj v svetu ruske narodne duše mu je tako godilo, da je bilo videti, da kratkomalo odobrava vse, kar je prej šibal. Seveda, hotel ni več imeti opraviti z nasprotnim bregom, kjer mu je ugasnila luč razuma. Iz teh poslednjih let Gogoljevega življenja se sliši želja po prvotni naravi, a to je bil pri njem že začetek blaznosti...

Na ruskem bregu, v svetu ruske duše je ostal Dostojevskij (1821—1881). Vsi njegovi romani so ena sama ogromna in prekrasna študija ruske duše. Dostojevskij je dedič že bolnega Gogolja, in Dostojevskij je bil sam bolan, epileptičen. Oni strašni hip, ko je mladi Dostojevskij stal na šafotu, pričakujoč vsak trenutek smrtnega udarca, je

zapustil v njem globoke sledove. Poglobilo jih je še prisilno življenje v Sibiriji, kamor je bil obsojen po izpremenitvi smrtne obsodbe.

To so bili veliki momenti življenja, in v takih momentih je imel Dostojevskij poslej pogosto priliko opazovati ljudi. Videl je svoje tovariše, večkrat nižje elemente človeške družbe, v takih hipih, ko je zasijala iz surove materije duša na dan. Od todi je pisal svoje romane. Zato pa diha iz njegovih romanov občutje velikih momentov.

V vsem svojem pripovedovanju je Dostojevskij pristen Rus. Njegovo umetnost je rodila ruska zamišljenost in neprestano preiskovanje bistva vsake stvari. To rastlino je težko presaditi na tuja tla. Fosnematni so ga poskušali Francozi in Nemci. A uspehi so bili skrajno negativni. Do najstrašnejših neumnosti in blaznosti so prišli zlasti nemški kopisti Dostojevskega. Seveda se ni nič obdržalo, ker ni bilo nič organskega, nič premišljenega. Čital sem, da je Strindberg pred leti hodil po Berlinu z Dostojevskega »Razkoljnikovim« v rokah. Vsakega mladega pisatelja je vprašal: »ali ste že čitali »Razkoljnikova«?« In na to ga je izvlekel iz žepa, češ, da ga mora modern pisatelj nositi zmirom s seboj. Po noči pa si ga naj dene pod zglavje. — Ustajali so nemški in skandinavski epigoni Dostojevskega drug za drugim. A izginjali so potem skoro prav tako nepričakovano, kakor so se bili pojavili.

Dostojevskij je pristen Rus, in baš po tem, kar je prinesel novega, neznanega iz ruske narodne duše v svetovno slovstvo, je zaslovel po vsem svetu. Dostojevskij je odkril čitajočemu občinstvu nove strani dušnega sveta, in kot takemu mu pristojna odlično mesto v svetovni literaturi.

Če se vprašamo, zakaj samo Dostojevskij ni čutil one, splošne želje večjih ruskih pisateljev, želje, zblížati na najboljši način tujo literaturo in odtujeno inteligenco rusko s prostim narodom, odgovoriti si moremo samo na naslednji način: Dostojevskij je bil bolan. A za njegovo bolezen svet ni imel zdravila. V resnici je Dostojevskij le v narodu nahajal zdravilo. Narod pa išče zdravila v molitvi. In Dostojevskij je šel v narod in molil z njim. Umetnik svetovne slave je molil za svoj narod, in narod je molil zanj, in Dostojevskemu je odleglo.

Tolstoj ne spada samo po svoji vzgoji na zapadni breg, ampak tudi po svoji naravi. V njegovi krvi živi nekaj strastnega, vročega in konvulzivnega. To sta dva silna nasprotnika njegove velike ruske duše — duše, ki išče Boga in samo v njem nahaja svoje zadoščenje. Mogočen je bil vpliv vzgoje in blagostanja na Tolstega — to nam kaže njegovo življenje, še močnejše je bilo delo njegove ruske duše, izviti se izpod gnile, pobeljene skorje življenja, ki je ležala na njej, izviti se izpod nje in se vzdigniti do večnih idealov — to nam kažejo Tolstega spisi. Dra-

matični in pretresljivi so boji, v katerih sta trčila drug ob drugega Tolstoj — mlad, življenja željen aristokrat, prepojen z lahkotnim, tujim življenjem, in Tolstoj, kakršen bi moral biti po zahtevah svoje lastne duše. Slovansko dušno skitalstvo je doseglo o Tolstem vrhunec. Mej tujo kulturo in preprostim stanjem ruskega kmeta je prešel Tolstoj vse stopinje. Iz prva često vdan tujemu življenju, je občutil polagoma svojo zvezo s preprostim narodom. Nezadovoljnost in dušni nemir sta ga gnala v narod. Skepticizem hiperkulture je bil to, ki se še ni hotel odreči nobeni svoji predpravic, dasi bi se bil moral, če je hotel najti mir. Oni prosvetljeni um, ki je v njegovem prejšnjem življenju omahoval med stoicizmom in epikureizmom, je med prostim narodom hkrati pozabil, da še ni našel miru svojemu gospodarju. Začutil se je visoko stoječega nad preprostim ljudstvom in občutil potrebo in poklic, postati učitelj tega naroda, v katerem je hotel prvotno svoji duši miru.

Celo življenje Tolstega napolnjujejo taki boji, taka primerjanja in združevanja tuje kulture z rusko dušo. In »velikega pisatelja ruske zemlje« je moralo

stati veliko bojev in spoznanj, spoznanj tako globokih in pomenljivih, kakor je življenje globoko in pomenljivo njegga namen, predno je zavrgel kulturo, predno se je odrekel slavi pisatelja »Vojne in mira«, »Ane Karenine« itd. ter se za vselej spustil v naročje prirode. Ne, to ne more biti samo hrepenenje po prirodi à la Rousseau, to mora biti instinktivno spoznanje, da leži na dnu preproste ruske duše zaklad individualne kulture, ki samo čaka poklicanega človeka, da ga igrebe.

V Tolstem se najjasnejše kaže dušno skitanje inteligence, ki jo je tuja kultura predaleč ločila od naroda. Vsak narod je organizem sam zase. Kolikor različnih narodov, toliko organizmov. In vsak zdrav organizem je nepretrgana veriga členov, ki so med seboj v neprestani dotiki. Kakor hitro je pretrgana ta veriga, je organizem bolan. — V slovanskih narodih do najzadnjih časov ni bilo sklepajočih členov med inteligenco in narodom. Med inteligenco, v tujem duhu izobraženo, in narodom so zevali celi prepadi. Odtod ta boleost v slovanskih pisateljih, globoko čutečih členih organizma z razdorom v osrčju.

Kaj hočemo?

Zofka Kveder.

»Kaj hočemo?« In odgovor se je glasil: Hočemo delovati na to, da bi se zvišal duševni nivo žen; da bi žena bila vznešena za višjo svojo nalogo v družini in narodu; da bi se dosedajne ponižujoče in podcenjujoče naziranje o ženi in njenem namenu v življenju, ki vlada tako med moškimi kakor med ženskami samimi, nadomestilo z višjim, dostojnejšim, današnjemu razvoju primernejšim naziranjem; in naposled, da bi se s takim postopanjem došlo do viška razvoja med možem in ženo, da bi se toraj uresničila in spoznala ista veljava in ravnopravnost žen z možmi v obče. Da bi ne vzklikal kak nespোরazumek, recimo rajši tudi takoj, česa nečemo. Nečemo toraj žen odvajati od dosedanjih, prirojenih dolžnosti, ampak obratno, hočemo jih dovesti k globokejšemu spoznavanju teh dolžnosti; nečemo vesti žene k temu da bi se z možem mučila zato, kar po pravici spada možu, ampak obratno, hočemo delovati k spravljeni obmejitvi delokroga obeh spolov; nečemo, da bi žena zgubila svoje dosedanje čednostne in moralne prednosti, ampak obratno, da bi jih zvečala in razširila; in končno nečemo povleči žene v poulični hrup in kalni ples nizkih bojev, ampak obratno hočemo jo nad vse nizko, surovo in umazano zvišati. Osobito je nečemo vesti k ničemur, kar bi bilo njenega prirojenega

zvanja nevredno; ali k vsemu, v čemer more biti z uspehom delavna.

Čitala sem ta odstavek v češkem romanu Jozefa Laichter-ja »Za resnico« in zdelo se mi je, da bi ta program ženskega lista, katerega je pisec vplel v svoj umotvor, da bi bil ta program lahko, — ne, da je to program tudi naše »Slovenke.« Kako nizko, kako naivno se v obče razumeva delovanje našega lista, vedel bo le oni, kateremu so interne uredniške razmere nekoliko natančneje znane. Vsak čitatelj misli, da ima pravico diktirati listu smer. Pripeti se, da kake stvari niti ne razume, da misli nekaj čisto protivnega, kar se je hotelo z dotično notico, razpravo, črtico doseči in eto, takoj sede in napiše svoje zahteve, grozi se in, če drugega ne, pripravi urednici zopet jedenkrat par grenkih, neprijetnih trenutkov. Jaz mislim, da ne bi smelo biti take tesnosrčnosti med nami, da so tendence »Slovenke« tako vzišene in plemenite, da se morejo le nazadnjaške, psevd-moralne in tesnosrčne osebe zgražati nad njeno vsebino. Razjašrevati pojme, boriti se za resnico, za prosveto, za vse vzvišene, visoke cilje človeštva, to je mislim vendar koristnejše in višje, nego pribavljati naivnega čtiva za sentimentalne dušice nekaterih nežnih dam in gospodičen.

»Slovenka« se bori za emancipacijo, za enakopravnost ženstva. Seveda pod emancipacijo in enakopravnostjo se pri nas razumeva to, da hočemo biti me ženske — moški. Težnja po višji naobrazbi, po socialni neodvisnosti, po prostosti individualnega razvitka, — vse to se smatra kakor težnja za nekako preosnovitvijo ženske v neki čudni, nesimpatični srednji spol, ki je zavrzel vse čare ženskega bitja in duše, ki pa se vendar ne more povspeti do one brezčutnosti in jakosti moškega karaktera ali bolje — moških manir. Emancipacija se smatra pri nas kakor nekak boj proti družini, proti prvemu in naravnemu ženskemu zvanju; socialna samostojnost žen je pravo strašilo, kjer se našemu ljubeznjivemu močnemu spolu zasvetijo nakrat kuhalnice, metle, otroške plenice pred očmi. Socialna samostojnost žen jim pomenja cel preobrat vseh dosedajnih razmer med možem in ženo. No, ta bojazen je jako smešna. Žena bo vedno rada ostajala v družini in se iz neodvisnosti lastnega dela in truda zopet rada vračala nazaj v zatišje srečnega domačega življenja. Žena se svojega naravnega poklica kakor soproga in mati nikdar neče odučiti in naj se tudi v najranejši mladosti priuči sama vladati nad seboj, sama skrbeti za-se, sama se udeležavati velikega, mučnega, eksistenčnega boja. Ne bo se pokvarila, ne bo udušila in zatrla svojega ženstva, ne, ampak naučila se bo ceniti sebe, naučila se bo spoznavati svojo dušo in dušo drugih in ne bo se prodajala za lep naslov ali polno možnjo, ne bo se ponujala na raznih ženitbenih trgih, ne bo tako poniževalno ribarila za poročnim prstanom in iskala »partije«, ki ji obeta lepih oblek, služkinjo, dober obed, preskrbljenje. Preveč bo cenila sebe, da bi se mogla zamazati s takim mišljenjem, in kar je glavno, ona ne bo primorana, da tako misli in dela. Njena duša ne bo tako plitka, da bi jo vsak salonski oblizanec pri prvem plesu začaral, da bi bila takoj pripravljena, reči »da«, pripravljena za prvega, ki se oglasi od onih pet, šest častilcev, s katerimi koketira in ki stoje nižje ali višje v vrednosti po žepih, po penziji, po drugih takih vnanjih okolnostih.

Sicer se ne čudim, da je temu tako. Moj Bog, kako pač se ženske vzgajajo? — Zato, da dobe moža. In kdo nas vzgaja? — Moški. To gre vse po receptu. Samo čitajte n. pr. Rousseau-vega »Emila«. Ko piše o vzgoji Zofije, pravi: »Žena je stvarjena glavno zato, da se dopada možkemu.« Ali pri vzgoji Emila ne piše nikjer: »Mož je vstvarjen, da se dopada ženi.« — »Ni dovolj, da so vredne spoštovanja, ampak morajo biti tudi spoštovane. Ni dovolj, da so lepe, ampak morajo se znati tudi omiliti. Ni dovolj, da so čednostne, ampak morajo biti priznane za čednostne. Mož, ki je pošten, je odvisen samo od sebe samega in lahko kljubuje javnej sodbi; ali žena, ki živi pošteno, je zvršila samo polovico svoje naloge, ker ji mora ravno toliko veljati to, kar svet o njej misli, kakor ono, kar

je v resnici... Vsaka žena hoče, da se dopade možkim, ker mora to hoteti.«

Ako govori tako mislec, kakor je Rousseau, potem je naravno, da ima ostala množica še mnogo bolj tesnosrčne nazore o ženi. Ženske se ne vzgajajo, da bodo enkrat dobre matere in soproge, ampak zato, da dobe moža. Osemnajstletna devotica nima ni pojma o življenju, nima ni pojma o kaki vzgoji in čez leto dni naj bi bila družica, najbolji in prvi prijatelj moža — in mati.

Možje sami hočejo tako dražestno, igravo, naivno stvarčico, ali vprašanje je, če se more res kedaj izcimiti o taki zvezi ona velika, globoka ljubezen, ki je pogoj sreče, visoka ljubezen dveh sorodnih duš, ki traja tudi preko dobe mladosti in zrelosti, ko so lica še gladka, ko je glas še milozvočen, ko so lasje še črni. Mož lahko ljubi tako ženo; da-li jo pa tudi ob enem spoštuje, to je drugo. Ali more taka površna narava res imponirati njegovemu duhu, ali more pričakovati, da bo tako mehko, naivno bitje kedaj znalo razumevati in prenašati vse vihre življenja? Ali more taka žena razumevati težnje njegove duše, ali bo znala kedaj samostalno misliti, mu bo znala biti dober čuvar-prijatelj, kadar sam ne ve, ni kam, ni kod?! Ona bo gledala življenje k večjemu z njegovimi očmi; ako jo privede tako daleč, da bode njegovo slepo orodje, potem je lahko srečen. Nikdar pa ne bode ona oseba, individuum z lastno voljo, lastno dušo, ker to nikdar ni bila; v najboljem slučaju postave slab »eho« onega, katerega ljubi.

Žena se danes vzgaja za odvisnost. Po vseh pravih naziranjih in vzorov mase vzgojena žena je najnesrečnejši stvor pod solncem. Prava sužnja je. Graja javnosti ji je največja nesreča, ki jo more zadeti; njena narava, njen temperament — ako ga razne formule etikete in namišljenih prednosti še niso docela izkoreninile —, je ukovan v železne verige, njene misli niso proste, da ne govorim še o dejanjih. Tudi srečna ne sme biti po svoje, o ne! Vse njeno razvedrilo in njeno veselje se sme gibati samo v patentovanih, od vseh zasukanih moralnih tetk obojega spola odobrenih mejah. — To se imenuje potem vzor-žena.

Ako je lepa in dražestna, osrečila bo moža za jedno leto, pozneje ga, — ako si je prisvojila kaj upliva nanj — pobedasti, potegne ga k sebi v svoje predsodke, v svojo malenkostno tesnosrčnost; ako ne, ako tudi tega ni dosegla, capljata oba jeden poleg drugega, topa, tuja in nepoznana, in vse, kar ju še veže mej seboj, je navada, če ne samo čut nekake »dolžnosti«.

Žena, ki si je očuvala svojo osebnost, bo moža vedno prej osrečila, kakor one punčke iz voska, katere si mož po svojem formulira. Slepo pokoravanje in obožavanje njegovih želja in besed moža dolgočasi, ako ne vstvari iz njega egoista-tirana. On se naveliča take žene, ki je vedno jednako pohlevna,

poslušna in dobra, njemu ne more ona dati nič novega, ne zanima ga, ko jo je enkrat upoznal. Obratno bo žena, — ki se zaveda svoje duše, ki nima ni one nizke trmoglavosti razvajenih otrok, ki se tako često najde baš pri »najbolje odgojenih« ženah, niti se ne diči s tem, da se je iz ljubezni do moža odpovedala svoji osebnosti, da se je pretvorila v njegovo senco, v njegovo robinjo, — mnogo bolj, dlje in trajnejše zanimala moža. On ne bo videl v njej slabega, otroškega bitja, ki potrebuje njegovega varstva in negovanja, on bo spoštoval v njej enakopravnega, enakovrednega druga sebi.

Ali vidijo možje danes v družini v nas družice, prijatelje, žene, ki stoje na istem mestu, kakor oni? — Jako dvomim. V najidealnejšem našem zakonu bo smatral mož v dnu svoje duše ženo nižje od sebe, tako kakor da je n. pr. njegovo najstarejše dete, potrebno njegove pomoči in njegovih skrbi. Kako često se čuje v možki družbi oni na pol prezirni, na pol dobrohotni vzklik: »Ženske so ženske!« Žena se bagatelizira, — in tega smo žene same krive. Priznajmo, nekako dopada se nam, ako se skrbi za nas kakor za nedoraslo dete, ako se nas čuva in neguje, kakor da smo prešibke, preslabe, da to činimo same. Prisoja se nam tako malo samostalnosti, da že same verujemo v to svojo namišljeno reznost in slabost.

Zato je toliko žen, katerim se zdi nežensko potegovati se za socialno enakopravnost obeh spolov. Nežensko jim je, ako se žene potezajo za višjo narobrazbo, da zahtevajo pristop tudi do uglednejših mest, katera so doslej zasedali le možki. Da bi bile ženske zdravnice, da bi zavezavale gnjusne rane, da bi izvrševale operacije, — hm! kako nefino, nenežno! nežensko! Ženski advokati. — kaka absurdnost! Ženski trgovski potniki — smešno! Ženski inženirji, ženski tovarniški vodje, ženski mehaniki — ah! dovelj, dovelj! Kam pa z možkimi, ako jim počno še žene delati konkurenco! — In pametne dame zmajuje z glavami in ogorčeno vzklikajo: Glupost! — Ali tega ne pomislijo, da imamo ženske nosače opeke, da imamo ženske bolniške strežnike, da imajo male trgovine in obrtnije mlade 14-letne, takozvane »Laufmädchen«, da imamo tovarniške in poljske delavke, ki morajo opravljati najtežja, najnapornejša dela. Jasno je, kakor beli dan, da je konstitucija ženskega telesa nežnejša, nego ona možkega, da fizična moč moža preseza znatno fizično moč žene, — nikakor pa ni dokazano, da so duševne zmožnosti žene tako slabe, da se ji ne morejo poveriti opravila, ki zahtevajo duševni napor, ali ki zahtevajo kakoršnokoli darovitost duha. Ako je nežensko, pripuščati žene k opravi, kjer pride v poštev psihično delo, ako je nežensko, dopuščati ženam, da izobrazujejo svoj um, potem je naravnost brutalno, surovo in nehumano, dovoljevati ženam, da opravljajo težka dela, ki niso

primerna njihovim telesnim silam, nečloveško je pripuščati, da stopajo v konkurenčni boj s svojimi močnejšimi možkimi kolegi, da pred časom radi težkega telesnega napora uničujejo svoje moči in si okrajšajo življenje.

Ako goni danes socialna beda tudi žene ven iz komodnega, srečnega zatišja družine v naporni boj za obstanek, potem je le pravično, da se ji dovolji uporabljati in uveljavljati svoje moči na način, ki je najprikladnejši njenim osebnim talentom in osebnemu okusu.

To je naravno, da — toda naj zopet navedem citat iz romana, katerega spominjam v početku te razprave:

»Sodim, da žena v življenju ne bode nikdar v celoti prevzemala vseh onih poklicev kakor mož, da bode v tem praktičnem in bednem življenskem boju ostala med možem in ženo vedna razlika in da bode žena v družinskem življenju vedno igrala svojo glavno ulogo, in sicer ulogo mnogo znamenitejšo kakor danes, ker bo stala na višji stopinji in ker se dvigne tudi niveau družine same. In iz tega sodim: temeljita, najvažnejša vzgoja, v kolikor se tiče človeka v obče, ta vzgoja, katere naloga je dopolnitev in podpora detskega razvoja, mora biti popolnoma jednaka«. — To je, da se privede tako ženo, kakor moža k spoznanju sebe. »Vedno počiva v samospoznanju resnično, pravo razumevanje življenja«. »Jedino človek, ki nastoja spoznati sebe, doseže temeljito, globoko naziranje o življenju in svetu, ki ga obkoluje. Mnogokrat je to neprijetno, pečati se s seboj, ali nekoristno to ni. Stoji to silnih pretresenj, bojov in duševnih bridkosti, tudi mnogo trpkih solz. Ali čemur se človek najbolj čudi, je to, da vse to ne utruje duše, ne oslabi, nasprotno ojača, da se tem laglje zoperstavlja vsem vnanim in notranjim razporom. Fin de siècle! Človek živi v toku življenja in se zama brani njegovega upliva. Z gorečim delom gradi v sebi in ravna, samo da bi imel zalogo orožja proti napadam. Kadar je pa sam srečno gospod situacije, gleda mirno na to delovanje zunanjega sveta krog sebe, dovoljuje mogoče zdaj pa zdaj kakemu uplivu od zunaj zmago, kar mu pa sedaj ne more več škoditi. Samo ta, ki se je na ta način dvignil, z lastno močjo duše in z močjo svojega prepričanja, samo ta se lahko obdrži na višku take brezskrbnosti«.

Dajte nam prostost individualnega razvitka, vzgajajte nas ali ne trudite se, držati nas v nevednosti in neumnosti, ne delajte nas bedastih, mesto da bi nas učili! Otvarajte nam oči, da vidimo lastno dušo, in ne bo vam treba graditi nam predsodkov, kovati nas v verige tesnosrčnosti in nevednosti, da se »ne zgubimo«. Nevednost in slepota so nam najhujši sovražniki. Čemu nas vzgajate v otroke, ko bi nas lahko vzgojili v ljudi, čemu nas skrivate pred lastnimi očmi, mesto da bi nam rekli: Iščite

sebe! Ako probudite v nas ponos čiste duše, zavest jakega karaktera, bodeite lahko brez skrbi, da si same najdemo srečo. Sreča je v nas, ni v tem, ali dobimo moža ali ne, ni v tem, imamo-li doto ali ne. Ako sledimo kedaj komu v mirni družinski hram, ne bomo storile to z mislijo, da smo »preskrbljene«, ampak z najsvetejšim sklepom naše duše, da osrečimo moža, ka terega ljubimo, da osrečimo otroke, ki bodo kedaj naši. In ako moramo ostati zunaj, kjer vrvi ljuti boj obstanka,

ne bojte se, tudi tukaj si bomo znale priboriti mirno, zadovoljno srce.

Nikdar pa ne bomo srečne, ako nas vspavate v pogubljeni, nevedni, lažnji sen. Morda se kedaj prebudimo; morda prepozno da nadomestimo, da popravimo, kar ste zakrivali vi. In če propademo, ne smete nas obsojati: naš pad je tiha, strašna kletev na one, ki so nas vzgojili v slepa, gluha bitja z dušo opice in pobarvanim srcem salonskih igrač!

Š t u d e n t k e.

Piše: Zofka Kveder.

(Nadaljevanje.)

V.

Minula je pomlad in leto in zima. In zopet je bila pomlad. Prišla je sem od juga vsa mlada, sveža, burna in v hipu je zakraljevala povsod. Na curiškem jezeru zibalo se je vse polno malih čolničev. Kakor rože so bili na divnem, krasnem modrem polju. Na quaju je šetala pisana množica v veselih pomladnih toaletah. Zrak je odmeval cvrčanja, petja, veselega, nejasnega šuma, — pomlad je pela, pomlad.

Pred glediščem, ob kraju jezera, stalo je društvo visokošolcev. Sešli so se tako polagoma na trgu, v ulici, in vedno se je še kak novodošlec pridružil. Saj je bilo vse zunaj, da se nagleda in naužije teh milih, krasnih dni. Sami znanci so bili. In mnogi od njih se niso videli že dolgo. Živeli so sami zase, študirali na različnih fakultah in pohajali različna društva. Srečavali so se morda pač tu in tam na ulici, ali ni se jim dalo razgovarjati. Zakaj? — v zimi in prvi, deževni, megleni dobi bližajoče se pomladi?! Ko je bilo tako pusto zunaj, ko so vse hiše tako strogo in sivo spale ob straneh. — Ali danes je bilo solnce in tako lepa, lepa pomlad. Pa se jim je zahotelo malo znanih obrazov, malo šale, pripovedovanja, brezpomembnih, ali vendar tako milih opazk in malo dobrodušnega smehu.

Dimoff je prvi izšel iz svojega zatišja. Hotel je doli v mesto, da obiše Pestalozzijev dom in zopet enkrat malo pregleda bogato zbirko raznih pedagoških listov vseh dežel in jezikov. A prišel je komaj malo doli v živahne mestne ulice, ko je srečal dva znanca. Nikamor nista hotela ta dva, samo tako sta hodila po ulicah brez cilja. In Dimoffu se tudi ni več tako jako dalo iti študirat pedagoških listov. Nekdo se je spomnil na veslanje. Pa so odšli k jezeru in seli v čoln. In za čudo, v teh čolnih, katere so srečavali in prehitevali, je bilo polno znanih obrazov. Malo so se zastavili, razgovarjali se preko in odvesljali dalje. Bilo je tako lepo!

— A kje je tvoja žena? — vprašal je Pavel Lewinsky, oni Rus z dobrim, otročjim srcem, kate terega zaročnica je študirala v Petrogradu medicino. Kje je tvoja žena? že dolgo jo nisem videl. —

— Ah, Ana! — nasmehnil se je Dimoff in nekaj svitlega mu je šinilo preko lica. — Zakaj naju ne obišeš? Zvečer od šeste ure dalje sva skoro redno doma, ako ne greva v gledišče. Preko dneva je pač težje. Jaz grem po svojih potih, ona po svojih. Opoldne se dobiva pri obedu v ruski kuhinji, zvečer doma, pa si takrat še-le pripovedujeva, kje vse sva bila in kako sva sprovela dan. —

— Jaz bi ne bil nikdar verjel, da boš ti kedaj nje mož! — pripomnil je Lewinsky dobrodušno. — Tako grozno površen si bil včasih!

— Da, da! — smejal se je Dimoff. — A jaz sem bil takrat uverjen o svoji veljavi!

Oni drugi, — bil je Mihajlov, — je dodal:

— Ali svojeglav si še vedno. Kadar si nekaj teorij zabiješ v glavo, potem s teboj ni razgovora. In ničesar se ti ne more dokazati! —

— Prav, kakor tebi ne! Ti ne boš s svojo abstraktnostjo nikdar ničesar dosegel. In to je še naj-lapše, da ti sam ne vidiš, kako nasprotstvo si! Tvoje mišljenje in tvoje življenje, — večjega kontrasta si misliti ne morem! —

— Ker si preplitek, da bi me razumel! Jaz se pokorim vsem vašim pravilom in formam življenja, ker mi je to življenje, ker sem jaz sam sebi premalenkosten, da bi potrošil toliko duševnih sil na sebe in sebi jednake, kakor vi. Moj ideal je masa, vesoljnost. — ali ne od danes, ali jutri, ali od včeraj, ono daleko, neznano, ki pride tekom časov. —

Ah, Mihajlov je bil zopet v svojih meglovitih teorijah! Dimoff se nikdar ni mogel premagati, da bi ne počel na taka izzivanja z vso strastjo svojega temperamenta pobijati teh čudnih, sanjavih nazorov.

Ali preje bi bil premaknil par švicarskih gor iz svojega mesta, kakor le za pičico omajal Mihajlovo prepričanje.

Lewinsky se je tiho nasmihal svojeglavemu filozofu in njegovemu gorečemu protivniku. Mislil je na Petrograd in na svojo zaročenko. In nekako tesno mu je postajalo v duši. Bil je dober, dober, tako jo je ljubil, a kaj je mogel zato, da ga ta ljubezen sedaj ni več tako osrečevala, kakor prej. Mučila ga je, nezadovoljen je bil in čemeran, in tuja sreča ga je zdaj samo še bolj spominjala, s kako skromnim delom se mora zadovoljiti sam.

Dimoffa je imel rad, ali ni se mogel premagati, da ne bi včasih mislil:

— Glej, kako je srečen! A jaz sem sam, sam! Midva sva tako daleč, daleč! —

In mislil je na njo in bilo mu je tako težko, mučno, da se mu je zdelo vse glupo in brezmiselno, tudi ta njihova ljubezen, v katero sta v početku tako blaženo verovala. Da, s početka je bil celo ponosen na to, da sta tako daleč jeden od drugega a da se vendar tako zelo ljubita, da sta srečna v tej ljubezni. Ali vedno bolj je izginjaval nimbus, s katerim je olepšal to njuno razmerje. Minulo je pol leta, jedno leto, da se nista ni jedenkrat videla, in zdaj mu ni bila ta ljubezen več krasen, svitel sen, v katerega se je zamislil vselej s tako srečnim, srečnim sremem, — ne zdaj mu je bila ta ljubezen muka. Srce mu je bilo, kakor prenapete strune, kakor da mora vsak dan nekaj priti, kar ga oslobodi iz tega mučnega duševnega stanja. In bal se je, da ne pride nekaj temnega, nekaj silnega in krutega, kar mu za veke poruši še ono malo vere, kar je je živel v njegovi duši v ono daleko a svitlo, mamečo, divno srečo, katero si je nekdaj zamislil... Iz njenih pisem je čital, da je ona v enakem duševnem razpoloženju. Njena pisma so se mu zdela prisiljena, neodkritosrčna. Oni ljubeznjivi ton, tako poln gorečega čustva v početku, premenil se je zdaj v nekako nervozno, nezadovoljno vzklikanje. V enem pismu menjavala so se najrazličnejša čustva, neposredno, jedno za drugim. Videl je iz njih, da sta si slična, da njune duše ne plavajo več v onem visokem, srečnem miru, katerega, sta si ustvarila v početku. Da bi bila vsaj skupaj, da bi se mogla vsaj včasih razgovoriti, videti! Ali tako!... Ah, on je čutil, da se bo polagoma vse, vse lepo sesulo v njegovej duši, da ne bo ostalo nič, nič, samo neka apatična otrpnelost...

Ona dva sta se prepirala, ali Lewinsky ju ni slišal. Zagledal se je tjekaj nekam nad gore. Bil je že brez misli, samo neko trpko, mučno čustvo mu je ostalo v duši.

Nekdo jih je pozdravil.

Dimoff se je tako hitro obrnil, da se je čolno močno zagugal in da je malo vode plujnsnilo baš na Mihajlove hlače. Nemilo se je razsrdil, no, Dimoff ga

ni poslušal. Mahal je s klobukom, onemu v pozdrav, koji jim je prej zaklical.

Bil je Farinelli. Sedel je sam v čolnu in sedaj brzo porinil prav k njim.

Z Dimoffom sta si segla v roke. Tedaj ob Šašini smrti sta se jako zblížala.

— Kako, vi na jedenkrat tu?! — čudil se je Bolgar. — Menil sem, da se voziti na Seini? —

— Ravno danes sem došel. Bil sem pri vas, ali ni vas bilo doma. Pa sem šel malo na jezero. Vse popoldne veslam že tod okrog. —

— Kako to, da ste došli iz Pariza? —

— Dolgočasil sem se tamkaj, okritosrčno rečeno, — odzval se je Farinelli. — Postal sem menda že jako podoben staremu penzionistu, katerega živci ne prenašajo več one buke svetovnega mesta. No, in to je res, postaral sem se. —

— Pa za to ste odšli iz Pariza? — čudil se je Dimoff dosti naivno.

— Ne ravno zato, ali... no, pa o tem se še lahko pogovorimo! Kako se vi tu še kaj imate? Srečni? —

— Da, jaz jako! Sicer je, kakor vedno. Zadnjič se je jeden zastrupil — propal je na izpitu, mnogo jih je zopet odišlo, došlo je prilično novih... A kako je v Parizu? Ste zahajali kaj med rusko kolonijo? Tudi nekaj Bolgarov je tam. —

— Nekateri sem upoznal. Ah, da — Sonjo Ivanovno ste poznali?

— Da, kaj je ž njo? —

— Mislim, da se ji godi prav grozno. Videl sem jo parkrat. Sama kost in koža. Tudi je menda postala sušičava vsled bede in navora. Po zimi je bila bolna. Pisala mi je, da jo obiščem. Stanuje v nekem umazanem predmestju v sedmem nadstropju, v pravem brlogu, brez luči in zraka. Bolna je bila menda od lakote in mraza. Odišel sem takoj v ono rusko društvo, da ji kaj pomorejo, magari po sili, ker je v vsej svojej bedi grozno ponosna. Okrevala je, ali jaz mislim, da se je uničila za vedno. Rusija je menda ne bo videla nikdar več. —

— Grozno! Prijateljica moje žene, ali sedaj ji že mesece nič ne piše. Jaz ne odobravam takega teženja za svojimi cilji, ki je že indentično s pravim, samo še krutejšim samoubojstvom. —

Veslali so h kraju. Ker so imeli čolne od različnih podvzetij izposojene, domenili so se, da se snidejo pred glediščem.

Mejpotoma so srečali še druge znance, in zdaj jih je stala cela gruča pred glediščem in debatirala. Za dober teden je imelo biti gostovanje Duse, pa so šli nekateri takoj k blagajniku, da jim rezervira prostore vsaj še za nekaj dni.

Nekateri so se razgovarjali o najnovejših političkih dogodkih v Rusiji, Srbiji, Bolgariji, drugi so reševali vsebino berolinskih in bečkih socialističnih

listov. Polagoma so se na to razhajali, največ po dva, tri.

— Idite z menoj! — dejal je Dimoff Farinelliju. — Videli bode te moje stanovanje, in moja žena vas bode vesela. —

— Pa idem, — je odvrnil Farinelli in počasi sta odšla proti zgornjemu mestu. — Povejte mi kaj o sebi in svoji ženi! — zaprosil je Dimoffa.

In ta je počel pripovedovati, kako sta se v početku zimskega semestra vzela, kako živita in kako jima je lepo in krasno. Za jedno leto zvršita študije, potem se vrneta v Bolgarsko. Ogrel se je in pripovedoval vse one male, srečne malenkosti, ki se ponavljajo vsak dan in ki znajo tako zelo osrečiti človeka.

— Čez dan sva jako malo skupaj, preveč se motiva in če. Ako sva doma, sediva vsak v svojej sobi, ker če sva skupaj, mine nama dan, pa da ne delava ni pičice. Od stanovanja imava vsak svoj ključ, pa prideva in greva, kakor se pač komu poljubi. Ali na večer, znate, nama je tako lepo. Vedno večerjava doma. Nekaj delikates, sira ali salame in malo svežega masla, pa čaj. Ali tako je lepo! —

— In če pridejo otroci? — vprašal je Farinelli.

— No, potem pač zgubiva jeden semester, ali to nič ne de! Ali poznate Gordonovo? Medicino študira, a on jus. Pred dvema letoma sta se vzela. In imata že jedno dete. Tako je zdravo in ljubko, čeravno ne more biti mati celi dan pri njem. Pri neki ženi je, v oni hiši, kjer stanujeta. Včasih opoludne gresta za kake pol ure na sprehod, a redno jih bode te videli z vozičkom, kjer peljeta malo. A to nič ne de, — ponavljal je Dimoff. — Samo, da je sreča, vse drugo je potem tako lahko! Razumete, da včasih sam ne vem, kako mi je, od same sreče. Kar vse mi miglja pred očmi krasote, v srcu mi je tako milo, kakor, da mi vse poje, vriska v duši, kar nekam bi poletel, nekam, nekam!... Tako sva srečna z Ano, tako zelo! Vsa druga je! Samo da jo vidite, oči se ji vedno bliskajo, krešejo, tako je mila in lepa! Tako zelo jo imam rad! —

Dimoff je utihnil in njegove smeječe, srečne oči uprle so se nekam pred se, nekam, nekam, nekam... Sam ni vedel, kje, kaj je krog njega, samo tako srečen je bil, tako, tako...

Tudi Farinelli je molčal. Nekaj mu je ležalo na duši. Tako rad bi bil vprašal za Lizo, tako rad, a ni mogel, nikakor ni mogel. Kakor, da je vse zakopano v duši, vse, vse za vedno, da nikdar več ne vstane.

Lani po Šašini smrti se nista več videla. Odišel je v Pariz. Vse ono težko od Šaše je čul od Ane in bilo mu je, kakor, da ne sme biti nikdar več srečen. Od tedaj ni nič več čul od Lize. Dopisaval si je pač z Dimoffom, ali ta se je ogibal vsega, kar bi moglo spominjati na one prošle dogodke in sam ni hotel vpraševati.

Želel je zdaj, da Dimoff počne razgovor o Lizi, pa ga je zopet izpraševal o znancih o predavanjih, profesorjih. A Dimoff ga ni umel kaj hoče. Zdelo se mu je pač, da želi Farinelli nekaj čuti, nekaj poizvedeti a ni mogel razumeti kaj. Da pove kaj o Lizi, bilo mu je sicer že parkrat na jeziku, a vselej se je še spomnil, da bi bila morda indiskretnost, nekako netaktno vsiljevanje v intimne zadeve Farinellija.

Mračilo se je, hlad je rasel in ljudje na ulicah so se nehote zavijali tesneje v svoje plašče in ogrinjala.

V Farinelliju je rasla želja, da čuje kaj, pa bila najmanja, vsakdanja malenkost o Lizi.

— Vprašam, vprašam, — ponavljal si je v mislih, a vprašal le ni. Dospeli so prav na višek gornjega mesta. —

— V tej ulici stanujem, — je rekel Dimoff.

In takrat je vprašal Farinelli:

— In kako je gospodični Lizi Aleksandrovni? —

Njegov glas se je tresel, čeravno se je trudil, da doni vprašanje, kolikor mogoče, navadno.

— Kako sem smešen, mislil si je. Najprvo to obotavljanje in sedaj se mi trese glas! In kako bedasto vprašujem. Gospodični, gospodični Aleksandrovni!! Kako afektirano! Kako to, da se mi Dimoff ne smeje, pa to je vse tako smešno, tako smešno!

— Liza? — ponavljal je Dimoff. — Liza je vedno jednaka. Obiskuje nas. —

Tudi on ni mogel ubraniti, da mu ne odmeva v odgovoru neko začudenje.

— Za Lizo vpraša. Morda je prišel radi... Kdo zna, morda...

In te pretrgane hipne misli so se tresle v njegovem nerodnem odgovoru. Bil je nevoljen in jezen sam nase. Tako sta oba v enakem, neprijetnem razpoloženju vstopila v malo hišo, ki je ležala v prijetnem, skromnem vrtu.

— V drugem nadstropju smo, krasen razgled imamo, — rekel je Dimoff, in hitro sta se počela oba razgovarjati o razgledih, kakor, da sta vesela te prilike, da preideta preko zadrege, katera se je nehote obeh polastila.

Nu, zgoraj je bilo stanovanje zaprto, in Dimoff je zastoj iskal po svojih žepih.

— Vidite smole! Pozabil sem ključ v domači suknji, a Ane še ni. Čakati morava. —

Naslonila sta se na okno na stopnicah in čakala. Nekako vesela sta postala radi te male neprilike.

— Danes imam vsaj tovariša, — smejal se je Dimoff.

— Kaj se vam večkrat pripeti kaj tacega? —

— O že parkrat! A najinteresantnejše je to, da sem vedno le jaz, ki čaka pred vratmi, Ane nisem še nikdar zasačil v takem prijetnem položaju. —

— Nimate služkinje? —

— Ne. Ne potrebujeva je. Dve sobi imava samo in malo kuhinjico, kjer se nikdar ne kuha. Služi nama

za biblioteko in umivalno sobo ob jednem. Zjutraj pride vedno postrežnica, a potem je mir. Pravo študentsko stanovanje! Najceneje nama je in največ časa imava na ta način. —

Spodaj se je začulo govorjenje in stopinje.

— Ana je, — vzkliknil je Dimoff. — A še nekdo je ž njo. —

Nagnil se je nad ograjo in zagledal Lizo in Lewinskega, kako sta stopala kvišku. Ana jima je sledila.

— Lewinsky je, — rekel je Farinelliju, — in neka dama. Jako malo se že vidi, mrak je. —

Zardel je, ker se je tako ženiral izreči pred Farinellijem Lizino ime.

Kmalu so bili vsi zgoraj.

Ana se je čudila. Liza pa je pozdravila Farinellija kakor starega, a brezpomembnega, površnega znanca.

Njega je jezilo, da se je tako hitro spoznala v situavacijo, osobito, ker je bil on sam ves nervozen in razburjen.

K sreči sta se Lewinsky in Dimoff razgovarjala in smejala, da so tudi ostali potem lahko prešli iz prve zadrege v miren razgovor.

Poseli so v Anini sobi krog mize, in ona je znala urediti, da so bili kmalu vsi v živahnem razgovoru.

Kaj vam piše vaša zaročenka? — vprašala je Lewinskega.

— Kaj piše? — vprašal je skoro jezno nazaj. — To je ravno ono; samo pisma, pisma, pisma! Jaz sem tako nezadovoljen tako grozno nezadovoljen! —

— Pa kdo vam je kriv?! Idite v Petrograd, pa študirajte tam. Kakor da ravno morate tu biti. —

— Premišljal sem že sam. Ali težko mi je. Ravno tu bi rad zvršil, da. —

— Pa pišite njej, da pride semkaj! Kako sta vidva nespretna! Dolga ločitev ne koristi nobeni ljubezni, niti najlepši in največji! —

In oba sta se počela živo razgovarjati. Ani se je dopalo, da je komu nekaka protektorica, da mu more svetovati, a Lewinsky jo je rad poslušal in ji pripovedoval samo, da se more zagovarjati o svoji zaročenki.

Ostali trije držali so se bolj hladno. Osobito Liza je bila sicer jako uljudna, ali hladna do skrajnih mej.

Kako uljudno lice ima, — mislil je Farinelli. Kakor, da ga je donesla naravnost od kakega učitelja salonskega vedenja. Zakaj se hlina!

In gledal jo je, kako se obnaša, kako se smeje, kake kretnje ima. Vsak njen gib je seciral. A bila mu je tako tuja ta večer, tako tuja, — skoro anti-patična. Kako je bila Ana ljubka v svoji malko smešni, materinski skrbi za tega Lewinskega in njegovo srečo. In kako je bila mila proti svojemu možu! Vse lice se ji je svetilo neke notranje sreče, kadar je govorila ž njim!

A Liza, — Liza se mu je zdela ta večer čisto podobna onim strogim obrazom nemških hiperemancipirank, katere slikajo včasih v raznih humorističnih listih. Tako malo ženskega je imela na sebi, one posebne, prirojene ženske miline...

Nezadovoljen je odšel od Dimoffa. Z Lewinskim sta spremila Lizo do njenega stanovanja.

Sicer se mu je zdelo tu zunaj na ulici, kakor da je Liza postala drugačna, da se je v njenem glasu treslo nekaj toplega, dragega, — a bil je že toliko razočaran, da niti ni hotel tega opaziti. Še bolj hladen, še bolj konvencionalen je bil ž njo, kakor ona ž njim.

Odšel je peš doli v mesto, kjer se je bil provizično nastanil v nekem hotelu.

Luna je izišla, in jezero se je svetilo, kakor ogromno blede zrcalo. Naslonil se je na ograjo ob kraju in gledal tja v daljino, kjer so se dvigale megle.

Zakaj je prav za prav prišel semkaj?! Zakaj? — On se ni vprašal, niti ne ve odgovora. Nekaj ga je vleklo, da pride, in on je prišel. A sedaj ni zadovoljen. Neko čudno, trpko čutstvo ga je obšlo. Pričakoval je drugega, nekaj drugega! A sam ni vedel, kaj. Samo to je vedel, da ga je jezilo in bolelo, da je bila Liza danes taka, tako nekako nesimpatična. Bilo mu je, kakor da ga bole vsi nervi, kadar si jo je predstavljal, kakoršna je bila baš nocoj. Njene oči so bile tako trde, imele so neki kovinski, jekleni svit, katerega je tako sovražil. In niti lepa se mu ni zdela, niti sploh simpatična. Se je spremenila ona, ali se je spremenil on?! Zastonj je razmišljal. — Morda se je samo hlinila?! Pa končno, — kaj ga briga. Kaj je on njej?!

Mislil je na tega dobrega, idealnega Lewinskega, Mislil je nanj, ali razumel ga ni. Tako dolgo zaročen, a ona je v Petrogradu in on tu. In samo nekoliko težko jima je, samo nekoliko težko... A inace sta lahko dobra, lahko.

Nasmehnil se je. Spomnil se je svojega življenja v Parizu. Da, da, bil je dober... Ali to vse je bilo le zato, ker mu je ona katastrofa Šaše pretresla dušo, inace, — inace... V svetu je to težko, težko!

In zopet je mislil na Lizo. Ako bi bila ona dobra, prav taka, kakor si je želel on, bilo bi lepo. Ona bi mu prevzela dušo, vsega bi ga prenovila, da bi vse ono blato, vse ono nečisto, nelepo palo raz njega. Njegova duša bi bila kakor to jezero, tako krasna, blesteča, mirna, a velika in globoka. Kakor to jezero!

In še enkrat je pogledal doli po jezerski gladini, daleč tja v nejasne konture sivih megel.

Jezero je pljuskalo enakomerno, mirno, kakor udarci človeškega srca, kakor nekaj živega, čutečega...

Farinelli je vso noč, še v sanjah videl to jezero a na njem je plaval on.

(Dalje prih.)

✻ ✻ ✻ Listek. ✻ ✻ ✻

Književnost in umetnost.

Naša slika: Wodzinski: »Sen mladosti.« Poljski umetnik nas je zanesel v čarabno plesno dvorano. Tu sedi mlada krasotica, počiva od plesa ter sanjari. Diven sen mladosti: ona gleda v duši, kako pleše ž njim, kako mu v blaženem zanosu gleda v mile oči. Žal, da je sen mladosti tako kratek!

„Misterij žene“^{*)} Vabljev naslov je to: skrivnost žene! Koliko skrivnosti imajo žene — tako pravijo vsi njih poznavalci! — Skrivnosti mikajo že same ob sebi, koliko bolj, če je skrivnostno bitje ženska. In ta knjiga se imenuje »Misterij žene«! Ali se nam bodo odkrivala skrivnosti ženske narave, ali se bomo samo utrjevali v veri o nerazrešljivosti ženskih skrivnosti?

Tako premišljujemo, čitajoč naslov te letos izšle slovenske knjige, ploda znane energične pisateljice, Kvedrove Zofke.

To se mora reči, knjiga ima moderno obleko, lista se po čez, ne po dolgem; zunaj na platnicah je postava, ki je, kolikor se da sklepati iz golih prsij in dolgih las, res žena; vse drugo je misterij, čegar besedila ne uganemo, ker smo premalo vajeni onih zvutih, črt, ki nas spominjajo deževnega curka, kedar ga podi veter krivec čez hrib in dol. — Ali ni več slik? Pač, na str. 10. sta postavi, edna z repom druga brez repa, noge opirata ob noge, držita se z rokami in jih napenjata; kaj sta in kaj pomenita, to je misterij. — Še edno sliko najdemo na zadnji strani, pravo ponočno strašilo: sama gola glava zre z izbuljenimi očmi v tla, iz glave (!) v tilniku pa sta vzrasli roki, ki jo držita, opiraje se v tla z velikanskimi prsti — tretji misterij.

Ali te slike ne pridejo na račun Zofke, risal jih je E. Nor.

Kaj pa Zofka? — Glejte, kaj smo prezrli: Na notranji strani prvega lista je doprsna slika — po naših mislih — mladega dekleta; možki je sicer ovratnik, možka kravata, lasje so ostriženi, naočnik diči izrazit nos, ali obraz nam brez dvojbeno kaže mladenko, ne mladeniča. — To je Zofka. — Ni še popolnoma v navadi, da bi pesniki, pisatelji... privedali svojim izdelkom svoje podobe — a meni je to ljubo, pri Zofki, ki je kazala vedno neko originalnost, dvakrat ljubo. Saj veste radovednost... Za sub-

^{*)} Zofka Kveder, Praga 1900. — To poročilo smo sprejeli z naslednjim pismom:

Doslej sem imel opraviti le z Vašim upravništvom, ker sem naročen na Vaš list, odkar so mi pripuščala sredstva. Ali čitam ga tudi, kar morem o nekaterih drugih, na ktere sem naročen, trditi le deloma. Čitam ga, ker občudujem neumorno požrtvovalnost onih zastopnic »šibkega« spola, ki jih ne prestraši množica zaprek, surovost napadov, celo iz bratskih taborov, ter blažena zaspanost (ali blaziranost) velikega dela ženstva. — Zanimam se za vse, kar je v zvezi z Vašim listom; zato nisem smel prezreti »Misterij žene«. Knjiga mi je v celoti — ugajala in ne malo rezala v srce. Hoteč proti splošni obsodbi knjige res oceniti — ne kar zasmehovati — in nekoliko naglašati objektivnost, sem poslal že davno priložen rokopis nekemu časniku, s katerim sem bil že dalje v zvezi. Ali urednik si ni in ni upal spisa natisniti... ne vprašajte, zakaj. — Tu ga pošiljam Vam na prosto razpolago. Zadeva je zdaj — žal — že zastarela, ali nekaj odstavkov še le lahko porabite, ako Vam je slučajno kaj prostora še praznega in nimate kaj boljšega. Sicer pa Vam ne zamerim, če vržete vse v koš; vsaj Vi boste vedeli, da tudi med moštvom zaničevanje »Misterija« ni splošno, dasi je obširno.

Spis priobčujemo v celoti.

jektivni vzrok, da se je slika postavila v knjigo, se ne brigam.

Ti boš nas torej poučila o »misteriju žene«, ti, ki si žena v onem generelnem pomenu, kakor vsaka Evina hči, dasi ne v onem ožjem pomenu, kterege pridobiti je bil — kaj ne? — do emancipacije začetek in konec želj vsega ženstva?

Izročim se tvojemu vodstvu, čitajoč knjigo. — Čitam... čitam do konca.

Kaj sem našel? Kratke prizore, skoraj aforizme, pisane strastno, tu v kipečem, tam raztrganem jeziku, tu nejasno, temno, tam z golo odkritostjo. Predmet pa je temna, tužna stran usode žensk. Vrstijo se slika za sliko, brez luči, iz njih odseva ženska nesreča, brez tolažbe; nesrečnice so junakinje, vse globoko čuteče, prenašaje neizmerno, prikrito ali neprikrito bol; pisateljica pa izliva ves srd na one, ki so vzrok, da so postale nesrečnice, pereč sarkazem na one, ki skomizavajo z ramami nad nesrečnicami. Prvi so možki, druge so takozvane srečne ženske. — Mrki obrazi nesramnosti, podlosti, hinavstva, skrajnjega egoizma se vrste drug za drugim, strte nade, ali celó samo strtje brez nade!

Tak je prvi vtis. Pa pogledjmo si knjigo.

»Bila je stara, imela je bele lase, lice pa ji je bilo nagubano. »Moža sem imela. Hodil je k meni na dom, pri meni ni živel.« Prišli so otroci. Ona pa je dolgo čakala sreče, a nje (njega!) ni bilo. »Rodila sem in robovala — jaz, človeška živina!«

Drug prizor: »Pri njej je sedela blede smrt... na čelu so se kazali sledovi večnega miru«. In prsi ga: »Ne hodi, ne hodi!« Ali on je »odšel s pravico živih, zdravih«.

Tam vidimo tovarniško delavko, ostarelo v trudu; zdaj jo popeljejo v bolnico.

Ženska je povsod zadnja. Sedemletno dekletce mora zibati, bratec »Tonček pa se je šel na dvorišče igrat«, za Tončka raznaša v svojem »prostem« času po zimi zemlje, ob nedeljah gredo možki v gostilno, ona jim, ko dorase, krpa doma obleko, itd...

Povsod »krohot moči. Moža. Nad ženo«.

In kako zapeljivo zna uporabljati mož svojo moč; to je virtuozno opisano na str. 42 sl., ko se oni navivni idealistki odpro oči glede vedenja »otročjega« mladeniča nasproti njej: »So wirbt man Dirnen, go-spodična!«

Kaka pa je moževa idealnost!

»Idealist je bil. Brez prestanka je fantaziral o svoji mladi krasni ljubici. »Vidite, ona je za me tako visoka, tako sveta«. Zadnjič je mnogo govoril o sebi Vse je povedal. Koliko denarja je že zabil v... hišah... »Za Boga, in Vi ste zaljubljeni idealno?! ...Vi ste zaljubljeni in še zahajate tja?!« »No, da, kaj potem? Vsi delamo tako!« »A vaša draga?« »Ona je za me tako visoka, tako sveta...« »Bil je ves razvnet in navdušen«. — Res »Kaj smo žene takim stotisočerm možkim? Angelj ali zver. Le človek ne! (Str. 55).

Ali more najti ženska v zakonu srečo, v zakonu, ki ga sklene mož s takimi nazeri, brez ljubezni? — Kako se norčuje Danin mož z ljubeznijo! »Ljubezen, ha, ljubezen — to je samo pijanost, pijanost

posebne vrste. Ko se človek strezne, ne ostane nič kakor nekaj prijateljstva. Kaj ne, Dana?« — Dana pa joče na skrivnem.

Druga: »Osemnajst let je bila stara, tri mesece omožena, lepa, krasna, nje mož je bil bogataš in le malko v letih in debelušen, da se je jedva videlo. — Skočila je v vodo.« — Zakaj? Nihče ni pojmlil. — Pač, nekatere mlade žene malko priletnih... bogatih gospodov so razumele. Pa »molčale so, oblačile se v svilo in vesile na se zlato in dragotinjje, zakaj voda je globoka in smrt tako strašna!« (Str. 45).

Tu nesreča v bogastvu; kako bi je ne bilo v bedi: V nizki zaduhli sobi spi delavec, njegova žena in devet otrok. Kaka je bila žena pred desetimi leti, pred poroko — in zdaj! Ob štirih se mož zbudi. »Po osemnajst ur je delal na dan, a njegovi otroci so gladovali. Sovražil jih je že, nikdar niso bili siti. Kaj pravi on svoji preblagoslovljeni ženi, to se naj čita v knjigi!

Hujše, grozno je, kar se godi (str. 36 sl.) v rodbini pijanca, žganjarja. Ne da se zapisati sem.

Mari se naj čudimo, da se ženska boji takega zakona, da išče drugod »sreče«? Ali se naj čudimo, da Kovačevega Franceta, sajastega in neotesanega »topoglavca« noče vzeti njegova Netka, revna šivilja, ki ne mara biti nesrečna kakor Kotnikova Barba, ki ima »tri pankrte, pa pijanega dedca, nič jesti, nič obleči, samo palico in klobute vsak dan?« — Dovolj! Temne strani človeške družbe se nam odpirajo, le temne*), »zvonovi so zvonili sramoto nad naše društvo v naše hiše« (Str. 21).

* * *

Ali se je odkril misterij? Kazale so se nam ženske v raznih položajih, vidno ali nevidno nesrečne, nesrečne pa vselej zaradi kakega moža, večkrat — to se ne loči dovolj — tudi po krivdi moža. Zato se izliva ves žolč na moški rod! Ali — paradokсно — vsa ženska sreča leži — ta duh preveva knjigo — le v ljubezni do moža, prepevajo se slavospevi ljubezni tako ognjevitno in žarno, tako neprikrito, kakor še morebiti nikdar v slovenskem slovstvu, posebno od ženske strani. Kako se izogniti paradoksnosti? Nemara leži v tem vprašanju misterij?

Ta misterij pa je res razkrit: Ženska teži z nepremagljivo silo po ljubezni, »vse vroče... življenje gori v njej... Ona ljubi z vso silo, z vsemi močmi... Ne z ljubeznijo angelja niti z umazanostjo živine, ampak z zdravno, močno ljubeznijo človeka.« Tako ljubi ona, ali ona hoče biti tudi ljubljena tako, kot človek, in ne kot zver in ne kot angelj! V tem najde svojo srečo. Zato išče nekoga, »ki bi jo ljubil, kakor zemlja ljubi solnce, ki bi trepetal ljubezni kakor goreči, migljajoči zrak v vročih poletnih dneh.«

Pisateljica sama je živ zgled za ta misterij. Njena »duša je bila kakor harfa... z razglašenimi strunami. Tisoč tonov je spalo v strunah, a nikdar niso vzplavali v svet.« Bolele so jo melodije, ki so spale v strunah njene duše. »In tedaj si prišel Ti — Ti umetnik... doteknil si se strun, in zapele so nebeške himne, in moje srce je vztrepetalo sreče... Vsa čustva Tebi, vse tebi, umetnik, vse Tebi, Vlado!« (Str. 58, prim. str. 25 sl.)

*) Le eden sestavek (na str. 50 sl.) je nežen, dasi tudi vzbuja žalost. Pozabljena prodajalničarka vidi rada mladega moža, ki prihaja kupovat papir. Nikoli je ni ogovoril; pa ona mu zavija vse v rožast papir. To je njena ljubezen. Potem je izostal. —

* * *

Na vsak način je to čudna knjiga, izmed najčudnejših, kar jih je pisanih v slovenskem jeziku. Mnogo britke resnice se tu pove z drzno jasnimi besedami, z golo nagoto, s popolnim preziranjem etiketnih in še drugih spon. Tu in tam se razprostira pač tudi pregloboko morje mistike, v katerem bolj slutimo nego spoznamo nekatere trdne otoke.

Prizori sami ob sebi so resnični posnetki istinitih činjenic, izvajanja iz njih pa prekoračijo a priori meje, ki so jim stavljene glede na ozek obseg vsebine onih prizorov. — Vsa krivda glede one ženske bede se pripisuje moškemu, prezrlo pa se je, da v mnogih slučajih trpi z žensko i mož — večkrat še bolj — pod isto težo usode, ktere ni zakrivil on, ni zakrivila žena, — Beda je bila na svetu in bode.

Tudi ne vem, kak bi bil račun, ki bi ga delal moški rod z ženskim. Ali bi se ne našlo tudi mnogo, mnogo nesreče, ki jo je zakrivila mučenica ženska? Našlo bi se in najde se!

Če pa iščemo le črne barve, našli je bomo vedno mnogo, vse se nam bo zdelo črno. — Takemu ednostranstvu se lahko mnogo očita; ima pa tudi nekaj dobrega v sebi. In to dobro pustimo tudi tej knjigi. — Vse, kar je v knjigi, bi se dalo težko zagovarjati. Ali ne iščimo tega, ampak skušajmo razumeti nadarjeno pisateljico, z ozirom na to, kar je povedati hotela. — Ne tehtajmo besed, tehtajmo misli in voljo, ne čitajmo le z očmi, ampak s srcem, potem se bodo našla zrna.

Sprijazniti se pač ne moremo s prerazfinirano pretrganim slogom na nekterih mestih in z nekterimi gradimi slovniškimi (ne tiskarskimi, kterih se tudi ne manjka) napakami.

Tudi še nikakor nismo vajeni in še menda ne bomo kmalu, da bi se ljubavna pisma kar tako očitno prodajala tiskana občinstvu, kakor je tukaj storila Zofka nasproti svojemu Vladku. — Res je Vladimir Jelovšek 2. zvezek svojih »Simfonij« posvetil »Svojoj Sonji«, ali tedaj še nismo vedeli, kdo je ta Sonja. Ko pa smo čez ne dolgo časa potem, kakor Simfonije, dobili tudi iz Prage naše »Misterije«, iz iste tiskarne, istim papirjem, z risbami istega E. Nora, z izrecnim posvetilom »Vse Tebi, Vlado«, je nam postal položaj takoj jasen.

»Misterij žene« je za razvoj slov. slovstva vsekako zanimiva knjiga, ki je na vsak način vredna i krono.

Dr. J. T.

»Slovanski vek«, Dunaj VIII-2. Bennogasse 22. Naročnina 10 K na leto. — Šesta številka te izvrstne vseslovanske revije prinaša mnogo lepih člankov o slovanski veri o slovanskih jezikih, slovanski književnosti, slov. kulturnih novostih, misli o nacionalizmu, rubriko: kritika in bibliografija itd. Ker ima list poleg ruskega besedila večkrat tudi nemški, francoski ali drug slovanski prevod, priporočamo ga toplo vsem, ki se hočejo učiti ruski, zlasti našim ruskim »kružkom.«

»Svjetlo«, slobodni neodvisni i nepolitički list. Karlovac — Zagreb. Letnik XV. Cena na leto 12 kron. — To je solidna tedenska smotra »Mlade hrvatske«, ki je prinesla že več izvadkov iz »Slovenke« ter se bavi često tudi z ženskim vprašanjem. List je odločen in radikalen ter si pridobiva če dalje več simpatij na slovanskem jugu.

40. številka »Svetla« je posvečena dijaštvu; v prilogi iste označuje »mlada Hrvatska« — izvečine bivši sotrudniki tudi na Slovenskem dobro znane »Nove Nade« — svoje težnje. Kaj hoče »mlada Hrvatska« Proglas nam odgovarja na to vprašanje tako-le:

»Mi hočemo svobodo v najširšem in najčistejšem pomenu besede. In zato smo tudi mej seboj nevezani in neodvisni v vseh specijalnih vprašanjih. Hočemo svobodo razvoja, ali v prvi vrsti notranjo svobodo individija, iz katere sledi zahteva, da smemo reči tudi javno svoje iskreno mnenje o vsaki stvari in osebi. Kriticismem, odločni, javni, odkriti criticismem, ki ne pozna kompromisov, je naš znak! Toda hočemo kritiko, ki vodi do kakih pozitivnih rezultatov. Nastopamo pa s tisto plodno skepsjo, ki samo zato dvoji in analizira, da v nove, boljše združitev združuje dobre, zdrave, sveže elemente. Iznašajé pridobitve našega posameznega dela pred forum publike, hočemo samo, da ji damo prilike, kako bi tudi ta nastopala skupno z nami, da si s tem odkritim delom odgojimo dobro občinstvo, to je, individualiziran zaveden krog, ne pa slepo maso.

Mi stojimo na narodnostnem, na hrvatskem temelju, ker v duši svoji in v krvi svoji čutimo za ta narod — priznavamo, da smo Hrvatje, ali nečemo da nekoliko ljudi, ali nekoliko tradicionalnih idej dekretira smer in obseg našega dela v našem narodu. Naše hrvatstvo in naš patriotizem sta realna in globoka, nista le lepi frazi. Protiverski nismo, hočemo pa, da svobodno in kritičsko razpravljamo istotako o verah in konfesijah, kakor tudi o vseh drugih stvareh. Proti morali nismo, ne razumemo morale pa kot zunanjo uniformo, morala je za nas stvar vesti vsakega posameznika!

»Po globokem našem prepričanju je naša prva dolžnost: s kritiko in odkritosrčnostjo izčistiti našo zadušljivo atmosfero in osvežiti vse naše javno in privatno življenje; s kritiko delati pri nas in pri drugih na stavbi jasnih, edinostnih in nejednostranskih nazorov, tudi da se ti morejo, znajo in hočejo otvoreno priznavati in dostojno braniti; z intenzivnim delom na vseh poljih odgajati popolne, samostojne in odločne posameznike ter delati na to, da se jim omogoči svoboden razvoj in nastop. A nadalje hočemo z ekstenzivno popularizacijo pridobitev človečanstva skušati stvoriti inteligentno in napredno občinstvo, ki bo moglo moze dela razumeti in hoteti podpirati. Stojé na principu slobode, smatramo ženski spol za enakopraven z moškimi in zato hočemo delati za pravo emancipacijo žene.«

Ena prihodnjih številok bo posvečena zgolj ženskemu vprašanju. O tej priliki se vrnemo k »Svetlu«, katero za danes toplo priporočamo vsem — odraslim — prijateljem zdravega čtiva.

Novi natis „Cecilije“ I. del. Že dolgo let je pošel I. del priljubljene »Cecilije« skladatelja Ant. Foerster-ja, katero je bila l. 1883. izdala družba sv. Mohorja. Mnogo se je povpraševalo po novi izdaji, katera je prepotrebna zlasti za naše cerkvene pevske zборе. Odbor družbe sv. Mohorja se je zato odločil, da družba prvi del »Cecilije« na novo izdá, in sicer v popravljenem in izpopolnjenem ponatisu, tako da bo nova izdaja ustrezala cerkvenim in tudi drugim, zlasti dijaškim pevskim zborom. Nova »Cecilija« bode obsegala: 1. Mašne pesmi, in sicer pomnožene; latinski »Requiem«, prav lahek za en glas s spremljevanjem orgel ali za mešani zbor; razne pesmi za

cerkvene čase, za blagoslov, več »Tantum ergo«. kakor so bili že v stari »Ceciliji«, samo da se nekatere pesmi izpustijo, oziroma z boljšimi in lahkejšimi nadomestijo. 2. H tem pridejo obhajilne pesmi, Marijine ter pesmi za godove raznih svetnikov. Izbrale se bodo pa samo najprimernejše pesmi, in sicer tudi nekaj novih, ker je drugih dosti v II. delu »Cecilije«, katero se v družbeni zalogi še vedno lahko dobiva. 3. Obseg nove izdaje bo nekako isti kakor stare, molitvenik pa se izpusti. — Cena knjigi bo ista, kakor je določena za II. del, t. j. 1 krona. Gospode družbene poverjenike, pevovodje in vse, ki bodo novo knjigo potrebovali, uljudno in nujno prosimo, da odboru družbe sv. Mohorja čim preje, vsaj pa do novega leta naznanijo, koliko iztisov bodo potrebovali pevski zbori in posamezniki po raznih krajih, da se more določiti naklada ponatisa.

»Slavjanska Lira.« Gosp. H. Vogrič je izdal tekoči mesec nadaljni dve štv. — 2. in 3. zvezek — svojega tamburaškega glasbenega lista ter naznanja, da bo odslej izhajala »Slavjanska Lira« vsaki 25. dan meseca. Do koncem tega leta izšli bodeti po dve številki ob enem. List je jako dobro urejevan ter ga vsem tamburašicam in tamburašem priporočamo. Uredništvo in upravnništvo se nahaja v Tolminu na Goriškem. Cena letniku (12 šte.) znaša 12 K, naročnina za pol leta 8 K.

R a z n o.

Osebna vest. Naša urednica se je dne 27. septembra poročila pri Sv. Jurju ob Ščavnici z g. Franom Klemenčičem, novinarjem v Trstu.

Višje žensko vzgojevališče v Belgradu je internat s petimi razredi. Sprejemajo se dekleta od 9. do 15. leta starosti. Predavanja so v srbskem, nemškem in francoskem jeziku, v vsakem jeziku nekoliko predmetov. Učenke nosijo uniforme. Šolnina, stanarina in hrana stane na leto 1050 dinarov (okoli 1000 K).

Gpa. Marica II. Tudi mi smo posneli po ljubljanskih listih nekaj krivih podatkov o uspehih nardarjene naše pisateljice, ter nam vелеva novinarska dolžnost, da jih popravimo. Z ruskega smo namreč dobili pismo, ki se mej drugim glasi tako-le: »Da je Marica II. naredila izpit za vso žensko gimnazijo in za štiri razrede moške, kakor je bilo čitati v slov. časnikih, to je bedastoča. Ženske v ruskih možkih gimnazijah ne uče, a v ženskih samo do vštēvši 4. razreda. Počenši od 5. razreda učijo tudi na ženskih gimnazijah profesorji, čeprav so morda ženske učne moči na razpolago... Ne umejem, k čemu ta »švindelj« v časnikih, katere vendar mi v Rusiji čitamo.« — Niti mi ne umejemo tega.

»**Conservatrix**«. Tak naslov je dobila g.ca Kristina Bonnevie na vseučilišču v Kristijaniji na Norveškem. Kolegij imenovanega vseučilišča jo je namreč imenoval konservatorjem zootomičnega muzeja, da si se je za isto častno službo potegovala cela vrsta učenjakov. S tem je akademični kolegij izrekel načelo ravnopravnosti med obema spoloma o oddajanju vseučiliških služb.

Medicinke in farmacevtke v Avstriji. Važen korak naprej na poti ženske osamosvoje. V Avstriji se je dovolilo ženskam, da študirajo zdravniške in farmaceutične vede. — Ker nam za danes ne pripušča prostor, spregovorimo o tem predmetu prihodnjič obširneje.

»Enoletne prostovoljke«. Nemški listi »Zukunft« (Berolin) »Waage« (Dunaj) in »Dokumente der Frauen« (Dunaj) se bavijo z vprašanjem »enoletnih prostovoljk«. Misel, ki jo je prva sprožila Frida pl. Bülow zasluži našo pažnjo. Imenovana essayistka predlaga, naj bi, kakor morajo mladi moške vsaj po eno leto kot prostovoljci opravljati vojaško službo, bila dekleta prisiljena, da po eno leto žrtvujejo človeštvu v bolnišnicah, otroških vrtcih, sirotišnicah itd. To naj bi se zgodilo med 18. in 22. letom starosti. Dekleta naj bi si na ta način od bliže ogledala revščino in težave, ki tlačijo države in človeštvo naj bi pomagala nositi in odstranjevati nesrečo, ne le, da bi država in človeštvo s tem dobila velik zaklad delavnih moči na razpolago, na dekleta sama bi tako enoletno prostovoljstvo uplivalo jako ugodno; njih duh bi dobil širše obzorje, njih srce bi požlahtnelo. — a marsikateri mladenki bi se tem potom tudi ponudila prilika, da si zagotovi bodočnost. Tista, ki bi čutila poklic v sebi, da bi lahko vedno živela in trpela za človeštvo, bi ostala v bolnišnici, sirotišču ali otroškem vrtu, druge pa bi vstopile venkaj v življenje okrepčane na duši in na telesu, usposobljene, da bodo lažje prenašale vse nezgode, ki bi utegnile doleteti njih družine, in večje pomagati, kjer treba, bodisi ob postelji dragega bolnika, bodisi ob zibelki dragega otroka. Razume se, da bi, kakor pri vojaki, tudi tukaj premožnejša dekleta trpela stroške te enoletne službe sama, dočim bi jih pri revnejših morala nositi država. S tem bi se uvedel nekak ženski — militarizem, ki bi pa človeštvu vsekako več koristil nego najlepši možki bataljoni z vsem svitlim orožjem vred.

Na Nemškem imajo potujoče gospodinjske šole, ki skrbe za izobrazbo revnega kmetiškega ljudstva. Celo poslopje, ki obsega učno dvorano in potrebne postranske prostore, se more razstaviti v posamezne dele in tako prenašati iz kraja v kraj, da ni treba deklicam hoditi v mesto in se morejo i najrevnejše priučiti razumnemu in cenemu gospodinjstvu. Na dan plačajo 24 vinarjev, a dobe za to popolno hrano (jedila, ki so si jih same pripravile). Učiteljica dobiva stalno plačo od okraja. Te gospodinjske šole so tudi pozimi. (»Ženský Obzor«).

Dijakinje v Budimpešti. Letos je ravno štiri leta, odkar so v Budimpešti višji gimnazijalni razredi pristopni tudi deklicam. Letos je bil za dijakinje prvi zrelostni izpit. Ta izpit narede lahko na dveh srednjih šolah. Pri izpraševalnih komisijah obeh učnih zavodov se je prijavilo skupno 50 abiturijentk, in od teh 50 jih je napravilo 39 izpit z dobrim vspehom.

Ne uživajte pegastega sadja! Na jabolkah in hruškah se pogostoma nahajajo umazane, temne pege, ki se pri uživanju večinoma prezrejo. Na podlagi znanstvenih preiskav pa je dokazano, da obstoje te pege iz samih malih gljivic, ki zamorejo prebavljajočim organom mnogo škodovati. Dobro je torej, ako se sadje olupí, prèden se povžije, ker že samo edna lupina lahko povzroči težkoče v želodcu.

Otok brez moških. Na otoku Anona na južni strani Nove Gvineje prebivajo izključno samo ženske. Žive se od ribolovstva. Na otoku se ne sme naseliti noben možki, vendar pa se jim dovoli, da se smejo mimogrede muditi na otoku. Otroke moškega spola, ki so posledica taci mimogredočih posetov, pomečejo v morje in samo deklice puste pri življenju.

Društvo za prizadeve žen. (Union für Frauenbestrebungen) v Curihu je nedavno izdalo poročilo

o svojem delovanju v letu 1899. Iz istega posnemamo sledeče:

V začetku imenovanega leta je društvo ustanovilo pravni tečaj, v katerem je dr. Schurter predaval o švicarskem in curiškem obiteljskem pravu s posebnim ozirom na ulogo žene v istem. Vseh predavanj je bilo dvanajst. Imenovani profesor je zelo pregledno in jasno govoril o svojem predmetu, in slušateljice — bilo jih je okolo sto — so sledile njegovemu razlaganju od začetka do kraja z največjim zanimanjem.

Ker je švicarsko trgovsko društvo sklenilo, da se ženskih kandidatinj ne sme pripuščati k trgovinskim izpitom, je društvo »Union« naprosilo švicarski zvezni svet, ki daje trgovinskim šolam gmotne podpore: 1. da se ženskam omogoči obiskovanje vseh trgovinskih šol in tečajev, katerim daje zvezni svet subvencije, in to pod istimi pogoji, kakor veljajo za moške; 2. da je ženske kandidatinj pripuščati pod istimi pogoji k vsem trgovinskim skušnjam; 3. da je le takim šolam in tečajem dovoliti podpore, katere zadostujejo pod 1. in 2. navedenim zahtevam.

Zvezni svet je na to prošnjo odgovoril v svojem poročilu z novembra meseca 1899. Iz tega odgovora izhaja, da zvezni svet docela priznava opravičenost želja, izraženih v navedenih prošnji. Zvezni svet pravi mej ostalim: »Vsled prizadevanja žen, da dosežejo enakovredno izobrazbo kakor možki, bode morala odpasti tožba, da neizsolana delavska moč žene vpliva neugodno na plačo moža. Ako se poda ženam prilika za boljše izobrazbo, smele bodo zahtevati tudi boljše plačo. Enakovredno delo tvori pogoj enaki mezdí, in vprašanje, odkod izhaja to delo, ali iz možkih ali ženskih krogov, ne pride v poštev. Konkurenca postane plemenitejša, kedar sta oba spola enako izobražena...«

Končno rešitev vprašanja o pripuščanju ženskih kandidatinj k trgovinskim skušnjam so izročili posebnemu odboru, ki je o tem razpravljal spomladi 1900. V tem času pa je narodni svet že sklenil z 69 glasovi proti 10, da je ugoditi želji društva »Union« ter staviti trgovinskim šolam in tečajem o dajanju državnih podpor pogoj, da sprejemajo ženske kot slušateljice ter jih pripuščajo k vsem skušnjam.

Društvo »Union« se je vdeležilo mej drugim snovanja zveze švicarskih ženskih društev, katera zveza je imela nedavno v Bernu svoj ustanovni shod; o tej priliki je gospa dr. Adamó predavala o »pripravljanju žene za delo v življenju«.

Društvo je ustanovilo brezplačna pravna posvetovanja za uboge ženske. V imenovanem letu se je 307 žen poslužilo te ustanove. Večinoma so vprašale za svet glede ločitve zakona ali zaradi očetovstva. V tem oziru podpira društvo več curiških odvetnikov — brezplačno.

Poročilo zaključuje z željo, naj bi se čedalje več žen dalo prepričati, kako potrebno je njih sodelovanje na vseh poljih socialnega dela, ako hočemo, da se socialna zgradba razširi in dovrši v smislu mira in pravičnosti. V vseh vprašanjih, ki se tičejo tudi ženskega prebivalstva, moralo bi se slišati sodbo in menenje žen; sicer ni mogoče doseči vsestranski zadovoljujoče rešitve.

Našim sotrudnikom. Za danes smo morali izpustiti več prispevkov, mej drugim izviren dopis z Ruskega. Prosimo potrpljenja!

Priloga „Slovenke“ št. 10. I. 1900.

Tiskala tiskarna „Edinost“, Trst.

Wodzinski J.: Sen mladosti.

Cenilniki
zastonj
in franko

Šivalnih strojev tovarniška zaloga Ivana Jax-a

v Ljubljani

Dunajska cesta št. 13.

priporoča svoje pripoznano najboljše
šivalne stroje
za domačo porabo in obrtniške potrebe.

Odlikovan fotografski A. Jerkič
• • • atelier • • •
v GORICI

Gosposka ulica št. 7.

edini zalagatelj c. kr. drž. uradniške zveze za Goriško,
sprejema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela.

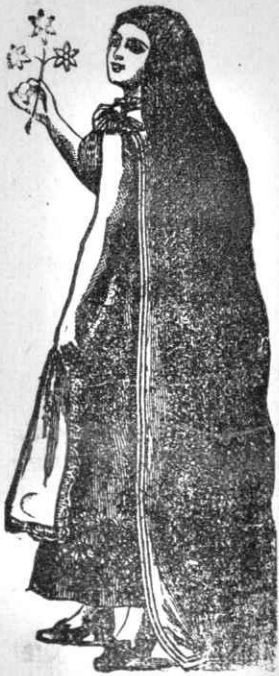
Novi, velikomestno urejeni atelier odgovarja
vsem modernih zahtevam te stroke.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje 20—25 gl. tisoč.

Na zahtevo se pride fotografovat dotični kraj.

Jaz Ana Csillag

s svojimi 185 centimetrov
dolгими Loreley-lasmi do-
bila sem jih vsled 14-me-
sečne uporabe svoje samo-
iznajdene pomade. To so
najslovišne avtoritete pri-
znale za jedino sredstvo,
ki ne provzroča izpadanja
las, povspesuje rast istih,
poživlja lasnik povspesuje
pri gospodih polno močno
rast brk ter daje že po
kratki uporabi lasem na
glavi kakor tudi brkam
naraven lesk ter polnost
in ohrani te pred zgod-
njim osivljenjem do naj-
višje starosti.

Cena lončka 1 gl.,
2 gl., 3 gl., 5 gl.

Pošiljam po pošti
vsak dan, ako se
znesek naprej pošlje
ali pa s poštnim po-
vzetjem povsem
svetu iz tovarne.
kamor naj se poš-
ljajo vsa naročila.

Ana Csillag

Dunaj I., Seilergasse 5.

Baron Ivica

Krasna povest znamenitega hrvatskega
pisatelja A. ŠENOVA, se dobi v slo-
venskem prevodu pri našem uredništvu
za 40 stotink, po pošti 46 stotink.

Zaloga in tovarna
pohištva vsake vrste

od

Aleksandra Levi Minzi v Trstu

* Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje). *

Bogat izbor: tapetarij, zreal in slik.

Ilustriran cenik gratis in franko.

Cene brez konkurence.

Blago postavi se na brod ali železnico franko

Ne vkupujte več izgotovljenega kisa!

Izgotovljen kis je po največ vsled
dolgotrajnega ležanja pokvarjen ali
pa napravljen iz slabe tovarine ter je
bodisi netečen, bodisi zdravju škodljiv.

Ako hočete imeti doma vedno iz-
vrsten kis, zamorete ga napraviti s
hitro rahljivo kisovo esenco **Vinacet**
s tem, da jo na navaden način pomešate
z vodo. Vdobjiva se vseh prodajalnicah
s jestvinami, delikatesami in v droge-
rijah po 1 krono $\frac{1}{4}$ litra in 3 kro-
ne 1 liter. Svavi se pred ponarjanjem
in naj se zahteva izrecno **Vinacet**.
Zastopstvo za Trst in Primorsko:
L. Cogoy v Trstu, ulica Farneto 5.

Cenjena gospodinja!
Ne dajte si vsiljevati drugih izdel-
kov cikorij, ampak zahtevajte
povsod najboljši pridevek k pravej
bobovi kavi, to je cikorija ali: kava
družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Dobiva se povsod.
Glavna zaloga pri **IVANU JEBACINU** v Ljubljani.

SAUNIG & DEKLEVA

GORICA - ulica Municipio 1. - GORICA

(Mehanična delavnica v Nunski ulici št. 16.)

imata v zalogi na dobroti in trpežnosti neprekosljive
šivalne stroje „**PAFF**“, kakor tudi raznovrstne
druge stroje za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in
stroje za umetno vezanje (Strickerei); nadalje velik
izbor dvokoles iz prvih avstrijskih in inozemskih to-
varn in sicer od 90 gl. naprej.

Vsaka konkurenca nemogoča!

Se toplo priporočata z odličnim spotovanjem
udana

Saunig & Dekleva.

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega
pisatelja Avgust Šenoa, v slov. prevodu.
Cena 35 kr., po pošti 5 kr. več. v našem uredništvu.

Dobi se

v našem uredništvu.